שלנו אין כתוב אלא למה איכפת מציאת האיש השוכב שמה מ״מ אין ראיה דתשובה אחרת הי׳ דהמעיין בה״ס יראה כמה נוכחות דהוא תשובה שהבאתי ואפשר דנכפלתו היתה כך או טעות סופר בנוסחא שלנו :

וא״כ זה היה מספיק אך לדעת קצת פוסקי׳ דס״ל דבעי שמעיד שהם פלוני מת לא מהני מסל״ת עד שיחבר דברים אחרים ע״ז כגון חבל על פלוני או תמהני איך מת מאחוס כמבואר במיימוני והרב מהרמא״י ז״ל כתב דיש מחמירין וכתב א״כ דכל היכא דליכא מחלוקת בדינים אלו הוי ספיקא דאורייתא ואזלינן לחומרא א״כ בנ״ד ליכא דברים אחרים רק עדות על ההריגה וראיתי בדברי מורי הגאון מוהר״ם ז״ללה״ה מלובלין שכתב בסי׳ ו׳ דסמכינן אדברי הפוסקים דלא בעינן חבור דברים אחרים והביא ראיה מדברי הב״י גם כתב כי מהרמא״י פסק כן אלא דכתב דיש מחמירין כראה מדבריו דמהרמא״י ס״ל לענין דינא לא בעינן דברים אחרים אלא דחומרא בעלמא מחמירין קצת פוסקים ולע״ד קשה לסמוך ע״ז להתיר ועוד דבעל הב״י בעצמו כתב בש״ע לשון הרמב״ם שהוא עם חבור דברים אחרים ולא הזכיר מ״ש הב״י דלאו דוקא ואם איתא דס״ל הכי פשיטא דלא הוי שתיק לפרושי ובתשובותיו גבי גוי מסל״ת שאלה ו׳ משמע דמסכים שיחבר דוקא דברים אחרי׳ :

ומ״מ אפילו לדברי הפוסקים דלאו דוקא מ״מ בנ״ד קשה מאוד לסמוך על דברי עד זה כיון שאנחנו אלה פה כלנו יודעים כי לא הגידה שום גויה אחרת ע״ז כ״א אותה הגויה שהעידה לפני שאר עדיות שהבאתי עדותם לעיל ולא היתה שום גויה אחרת מאותו מקום כאן כ״א הוא וכן העיד העד בעצמו שהיא היא הגויה שהעידה גם לפני האחרים הנ״ל · וא״כ כיון שלפני כל העדים לא הגידה כ״א מאומד הדעת א״כ ע״כ צ״ל או שהגויה מכחשת דבריה ואומרת פעמים כך ופעמים כך וא״כ אין לסמוך עליה כלל או הגויה אומד דעתה נותן שנהרג בוודאי מחמת קול ששמעה או שהעידו על בגדיו עד שמחזקת לפשוט שנהרג ומעידה בדדמי דוגמת שכתב ת״ה גבי מי שטבע במש״אלה וכתב בחור א׳ דרך שהאוכות שמת פלוני ולא הזכיר הטביעה דאמרי׳ דמחמת הטביעה שהיא פשיטא בעיניו שמת כותב שמת א״כ ל״ש וזהו אמת בלי ספק דבעיניהם כשראו אין סימן כאלו שנהרג א׳ בבגדים כאלו אומרים שהם נהרג פלוני שזהו בעיניהם אין ספק ובאמת אינו אלא אומדנא עפ״י הדין א״כ אין לסמוך על שום עדות מכל העדיות הנ״ל ואל״ל שאר העדיות שהי׳ ע״ש אלה ואין לסמוך עליהם ולכן לא הארכתי בהם :

אבל מה שנראה לי להתירה בלי ספק מחמת סימן מובהק שהגידה אשתו שתחת כיסו הי׳ לו פצע גדול מחמת שעלה על הגדר פעם אחת ונכנס עץ ופצע בו פצע ארוך והרופא תפר המכה כדרך הרופאי׳ ונשאר׳ התפירה הארוכה שקורין בל״א העפט ובראש התפירה הי׳ כאלו אדום כתמו כמו מטבע שקורין טאל וכן מצא העד בהרוג זה סימן זה כאשר הגידה׳ דבר זה הוא ברור בעיני שהוא סימן מובהק במובהקים בלתי ספק לא כן ימצא בא׳ מרבבות שאין פצע כזה שכיח במקום ההוא כזה וגדולה מזאת ראיתי בתשובת הב״י שאלה ב׳ בגבי מסל״ת שכתב לו חכם א׳ תשובה גדולה וכתב בתשובה ההוא שאם יש רושם כמין חתיכה בראשו ויש עדים שמעידים שהיה סימן כזה בראש שלמה כתוב הוי סימן מובהק דהוי כמו נקב בצד אות פלוני ע״כ וא״כ ק״ו בנ״ד דודאי חתיכה בראש אדם שכיח ומצוי בכל יום פצעים בראשם וביחוד בגלות המר הזה בעוו״ה ואני לע״ד לא הייתי סומך כלל על סימן כזה א״כ אלא שגם מורי מהר״ם ז״ל התיר מחמת פצע ומכה הרב בצד שמאל מהראש ואפ״ה התיר ק״ו במקום בית הסתרים כזה דלא מתרמי פשיטא פעם א׳ ביובל ודאי דהוי ס׳ מובהק ואל״ל בארוכה כ״כ גם היה עקום שלא כדרך הפצעים :

ועוד דהוי שני סימנים התפירה והרושם העגול גדול כמו מטבע וכבר כתב מהר״ד כהן ז״ל בתשובה ב״א שהי׳ לו רושם באצבעו מצד אחד חולי שהיה לו באצבעו ומחמת זה נשאר שאצבע מעט עקום והיי׳ דהעקמומית ורושם בלבו או עליו הוי שני סימנים ושני סימנין הוי ס׳ מובהק אע״ג דיש לבדו לא היה מהני כדמשמע שם מ״מ שנים מהני והביא שם ראי׳ לדבר ואני הארכתי כבר בשני תשובות והבאתי ראיה לדבריו דשני סימני׳ הוי סימן מובהק וחלקתי בין זה למה דכתיב בח״מ דאפילו ק׳ סימנין שאינן מובהקין אינן כלום דהתם מיירי בסימן שאינן מובהקין כלל שאפילו אבידה אין מחזירין עלי׳ כגון חורי וסומקי וכמבואר התם בדבריו דודאי ק׳ כאלו אפילו מאה אינן כלום דשכיח הרבה שבני אדם דומין זה לזה במראיהם ובקומתם חורי וסומקי ארוך וגוץ אבל סימן מובהק קצת שמחזירין אבידה עלי׳ אי הוי שני סימנים כאלו פשיטא דהוי מובהק דמובהק וסמכינן עלי׳ גם לענין אשה וז״ל בתר טעמא דמ״ט דסימן מובהק דמובהק כיון דלא מתרמי בגוף אחר ה״ה שני סימנים וכי יש אדם בעולם שיאמר דמתרמי בהרבה בני אדם שיהיו לו ג״כ שני סימנים כאלו וזו סברא אמיתא בלי ספק וא״כ מצאתי הדבר בתשובת החכם הגדול מהר״א מזרחי ז״ל וא״כ כיון דמהרד״כ ס״ל דעקמומית ורושם הוי ב׳ סימנים ה״ה הכא התפירה והרושם הגדול פשיטא דהוי ב׳ סימנים דודאי אפשר לזה בלא חבירו לא ובדוק מעשים בכל יום דהפצעים שתפרו הפצע ולא נשאר בראש התפירה רושם אדום עגול וכן אפשר לרושם בלא התפירה וא״כ כל אחד סימן בפ״ע הוא ולפי דעתי בהאי דמהרד״ך לא הייתי סומך על סברתי לעשות מזה שני סימנים דלע״ד א״א לעולם שיאשר עקמומית מחמת חולי בלא רושם ואפ״ה מקרי שני סימנים וכ״ש הכא :

ולפענ״ד דאפילו רושם כזה לבד שהוא גדול כמו מטבע אינו מצוי כלל דודאי רובא ללקות מחמת מכה שנתרפאה מצוי בהרבה בני אדם שחותכין אצבעם בסכין או נוקפין אצבעם וכשאר רושם ללקות ולא הייתי סומך ע״ז אבל רושם עגול אדום כעין כתם ל״ש בא׳ מני אלף וראיתי בתשובת אלשיך ז״ל שהתיר בסימן מובהק מי שהי׳ לו רושם מחמת כויה בפדחתו :

ועוד דבנ״ד דפרש הסימן במקום ידוע תחת לכיסו הוי ממש כמו נקב בצד אות פלוני וכבר כתב מהר״ר דוד כהן בתשובה דאם פרע ולמעלי׳ שומא במקום פלוני בצד פלוני הוי כמו נקב בצד אות פלוני וכבר הארכתי בתשובה להביא ראיה ע״ז אלא שלבסוף עלתה המסקנא שלי שלא לסמוך ע״ז לבד וחלקתי בין זה לנגע ומ״מ סניף מיהו הוי כיון שמהרד״ך סמך ע״ז וכן כתב מוהר״ם מורי וסמך ע״ז בתשובה הנ״ל לסניף ואעפ״י שאחד מן העדי׳ שהוא הר״ר אברהם בכמוהר״ר אהרן העיד שהתפירה הלכה על שני הבילי׳ א״כ אין זה הסימן שהגידה אשתו שהתפירה היתה מתחת הבילים גם לאחרי׳ מכחישין כל העדים זא״ז שכמר חיים ב״ר דוד הגיד שהי׳ מתחת לכיסו וכן הגיד כמר קאפיל הסלי״ח וכמר יצחק ב״ר שמואל הגיד שהיה לו למטה בכיס שכן הגיד בלשון אשכנז איינען אן כיס משמע שבכיס עצמו היה לו וכן הגידה אשתו שתחת הבילים היתה לו תפירה מצד א׳ בכיס עד יותר מחצי הכיס וכן הגיד כהרר״א הנ״ל א״כ מכחישין זא״ז :

נראה לי שאין זה כלום אפילו אם נדון אותם כמכחישין הכא בעינן שהגי׳ כהר״א שהתפירה הלכה על הבילי׳ הנה דבריו בטלין במעוטן שכל העדים הגידו שהצו אותו או תחת הכיס או למטה בכיס ואין גם אחד שהזכי׳ שהלך על הבילים אדרבה הגידו כי היתה לו מתחת לכיסו או למטה בכיסו תפירה ארוכה משמע שכל האורך היתה למטה לא שהתחילה למטה והלך בשפוע למעלה על הבילים והנכון כי גם דברי העד כהר״א יש לפרש שאין כוונתו על הבילים ממש אלא ר״ל שארכות התפירה עוברת על שתי הבלים שהיתה ארוכה יותר משני הבילים שכן דרך העולם כשמדברין בל״א שזה ארוך יותר מזה מדברים מילת איבר כדאמרי איכשי שזה ארוך איבר מאה אמות או אלף אמות שאין פירושו שהולך על מאה אמות אלא שאינו עובר מאה אמות ואם הי׳ מסיימים אותו על מאה אמות הי׳ עובר עליהם ה״נ פירושו שארכו עובר על הבילים לא שהתפירה עוברת עליהם ממש וזה אין ספק בעיני דאל״כ דבריו סותרין זא״ז שאמר שלמטה בכיס הי׳ לו תפירה ארוכה משמע שכל האורך היה למטה דאל״כ למה נתן מקום לתפירה שהוא למטה הלא על הבילים היתה כמו למטה וה״ל שהיתה לו תפירה על הכיס עד למטה והוא לא אמר אלא שהיתה לו תפירה למט׳ ופשיט׳ בפתחו את הארץ ראה בתחלה על הבילים קודם שראה למטה ולמה חשב מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה גם משמע שהאורך הי׳ למטה ולא שהתחלי׳ היתה למטה ועלה למעלה והנכון בעיני יותר שר״ל שלמטה בכיס תחת הבילים וכנגד בילים ר״ל או שהכיס תלוי בשעה שהאדם עומד ומה שהוא כנגד הקרקע בשעת תלי׳ מקרי למטה בכיס או כשוכב או יושב הוי למטה מה שהוא כנגד בין הירכים ולעולם הוא כנגד הבילים א״כ לפ״ז הוי שפיר כפשטא שהיה עובר על הבילים ר״ל מלמטה וזה אמת בלי״ס וכן נכון שלא יכחישו העדים כי כל שצדקי דאפשר למעבד דדבריהם מכוונים עבדינן כנודע ואין צורך להאריך בזה כי פשוט הוא ובזה יהי׳ דבריהם מכוונים ואל״ל שלשונו מוכח כך שלא יסתירו דברי עצמו כמ״ש גם מה שהגידו שני העדי׳ שהיה תחת לכיסו אין זה מכחיש דה״נ כוונתו דזה מקרי תחת הכיס אעפ״י שהוא בכיס מ״מ כיון שהוא למטה מקרי תחת הכיס ואפשר שהיה סמוך לגוף מקום חבור הכיס בגוף ואחד קורא אותם תחת הכיס כיון שהוא סוף הכיס והשני בכיס כי עדיין כיס הוא ולפ״ז צ״ל דברי העד כהרר״א כמו שפירש בפירש הראשון לא כפירש השני : ועוד כיון שכולם מעידין שהי׳ למטה ושמקומות קרובים זה לזה אין זה הכחשה כדאמרינן פ׳ זה בורר גבי א׳ אמר בדיוטא עליונה וא׳ בתחתונה אם יכולין לראות זא״ז לא הוי הכחשה ופירש הריב״ש ז״ל סי׳ רס״ו דכיון דשניהם אמרו בדיוטא בין עליונה לתחתו׳ לא דכירו איכשי ע״כ וא״כ אפילו ממון מוציאין ע״ז מכ״ש עדות אשה דקיל מממון שהרי ב״ה קודם שחזרו התירוה לינשא ולא לגבות כתובתה ואין להאריך בזה דודאי אפוקי ממונא חמור שאין מוציאים כ״א עפ״י שנים ואשה מתירין אפילו על פי א׳ ועד מפי עד מפי שפחה כו׳ וכן האריך בזה ס׳ קל״ב גבי קדושין דכל היכי דאפשר לומר דטעו סהדי בהכי אמרינן והביא ראי׳ מדיוקא ודיני קדושין לדיני ממונות מדמינן ע״ש וא״כ כ״ש עדות אשה דאקילו בה רבנן דבקדושין אדרבה החמירו דילפינן דבר דבר ממון ואין דבר שבערו׳ פחות משנים ק״ו בעדות אשה ואע״ג דבתחלת עדות לא הקילו כ״א בסוף עדות וכדאיתא פ׳ י״ש בכור וכמ״ש בעל ת״ה ז״ל בפסקיו סימן קס״א וכתב דסימני הבעל תחלת עדות נינהו מ״מ לא חמור מקדושין בני ספק דלא נפיק מכללא דדבר שבערוה וא״כ פשיטא דאיכא למימר דטעו :

ואם נפשך לומר נהי דטעו מ״מ מאן לימא לן דנהי דקאמרי מתחת לכיס טעו דלמא אדרבה אינך טעי וא״כ אין זה בעלה גם זה לא נהירא דהוכחנו כבר דסימן כזה אינו מצוי ולא שכיח כלל א״כ אי הנך סהדי טעו המסייעים לדברי אשתו הוינו צריכים לומר דזה אחר הוא וזה אינו מצוי ובכל ספיקא דעלמא אזלינן במצוי וא״כ כיון דבעלה של אשה זו ידעינן שהי׳ בו סימן זה ואם אינך סהדי לא טעי צריכין לומר שהוא אחר וזה אינו מצוי וזה ברור ועוד דעדות של כמר קאפ״ל שאמר תחת הכיס וסיים בדברי עדותו שכל דברי אשתו שהגידה לו כן מצא והוא אומרת שכך הגידה לו א״כ הוינו צריכין לומר שהוא סותר דברי עצמו או שככה איך הגידה לו או
מכסיסה

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

מכחישה שלא הגידה לו כן ופשיטא דתלינן לומר דטעה ושנאמר א' מהדברי שלנו כיון דעבידי אינשי דטעו בהכי וא"כ לא נשאר כ"א א' ואין דבריו במקום שנים כיון דכבר כתבנו דעדותו של הסרסור לא נסתר מעדותן של האחרי' כמ"ש לעיל ונשאר בשבוה ולא נפסל עדותו וא"כ אין דבריו של א' כנגד כלום · ואל"ל לפי מה שכתבתי די"ש לפרש דבריו דתחת לכיסו פירושו לאמצ' בכיס וזהו תחת הכיס אם אין כוונת העדים שהיה בכיס כ"א תחתיו ואלו מעידין שהיה בכיס (ועוד דכבר הוכחתי מדברי כמר חיים לכוונתו בכיס שהיי אלא כדברי השלים וכן השלים וא"כ כיון שדבריהם נסתרים א' מהם לאו דוקא פשיטא דאמרינן דתחת הכיס לאו דוקא כדי שלא יהיו מוכחשים מן העדים אחרים ופשוט הוא) ועוד דאומדנות מסייעות לאלו העדים שהעידי' הגוים שנהרג יהודי במקום פלוני בבגדים אלו ובמקום שהגידה שם מלבושו והכי דבגדים לא סמכינן עלייהו כמ"ש מ"מ הכוף מיהו הוי דלא אמרינן דאיכא קושיא קאמרי וזה אמר היה בבגדים כאלו וגם העד שמלא והביא אזורו ודלוסקמא שלו שהגיד הפריץ שנקבר בגבולו שלקח מעליו וא"כ כיון דאיכא למיתלי דטעו הוי כמו הכי פשיטא דתלינן הטעות במידי דמלוי מפי ואי הוי תלינן באיך הוכחתו לומר דחיישינן לשאלה באזורו ודלוסקמא ועל שאר הבגדים ונ"ל שנזדמן אדם כזה בבגדים כאלו והי' לו סימן דלא הכיר פשיטא דלא אמרי'כך וזה פשוט בעיני בלי שום דאי' בעולם ואין צורך להאריך לארץ דמאן לימא לן דאשתו משמכה ע"ז דדבר פשוט הוא בעיני כיון דמהיכי לומר מת בעלי וא"כ כיון שהיא אומרת שהי' לו סימן זה והוא מובהק דודאי איהו היא א"כ אומרת ברי לי שמת בעלי ומשמכה וכן מצאתי בהדיא בתשובות מהר"ם מרוטנבורג זלה"ה המודפסים סי' תע"א ואע"ג דדבריו תמוהים שם מ"מ בענין שוחא מ"מ בהא דבריו נכונים ועוד יש סמך קצת להתירא מטעם הדלוסקמא והאזור שמלא אלנו שהיה שלו שקורין בל"א שביל עם כאשר העידו רבים ע"ז שהכירוהו בט"ע שיצא מכאן בה ודלוסקמא דמיא לכיס דאמרינן בגמרא דכיס לא משאלי אינשי ואע"ג די"ש לדחות דדוקא כיס שמיוחד למעות דמסמני ומחזיקין לסימן שאינו טוב להשאיל דכלאה דמוכר מזלו אבל שביל עם מיוחד לשטרות מכל מקום מניחין בו מעו' ג"כ ומידי סניף מיהו לא יצא גם אזורו מוכיח עליו כי לפי דעתי אין דרך להשאילו וכבר כתב רש"י כלים שאין דרך להשאילם כגון תיבה לא"ה להשאלם וביחוד בהילכתו בדרך :

ועוד נראה להתירא מטעם דהעד העיד שהכירו בט"ע לגמרי ולא הי' חבול בפניו כ"א בראשו והוא הכירו מן החוטם ולמטה כי פדחתו עד חוטמו היו מלאים עפר ולא יכול להכירו ואע"ג דבכור הוא בעיני דזה לא מקרי כ"א גוף לבד אע"ג דאיכא פדחת וחוטם מ"מ כיון דהיו מלאים עפר הוי כמאן דליתא דהא אמרינן בגמרא גבי אבא בר מרתא דהוי מסקי ב' ושקיל קירא ודביק בבלייתא אאפותי' ולא אשתמודעי' אלמא אע"ג דהי' המלח כיון שנתכסה כמאן דליתא מ"מ כבר הוכחתי בתשובה דכל הפוסקים מודו לר"ת דפ"ע עם הסימן מהני אע"ג דסימן שאינו מובהק דמובהק ל"ת לאודא מ"מ עם פ"ע מהני וכ"כ מוהרד"ך ז"ל בפירש וכן הוכחתי שם מדברי התוס' וא"כ כיון דאיכא גם פ"ע לא תלינן בשאר וכן נראה דאתתא דא שריא לאנסובה בלי ספק ובלבד שיסכים עמי עוד אחד מבעלי ההוראה המפורסמי' ושלום על דייני ישראל הנלע"ד כתבתי וחתמתי שמי יושע בן לא"א מ' יוסף זללה"ה :

אלה הדברים אשר הליע הרב המופלא הגאון מהר"ר יושע ובכתב מיוחד מאתי דרש ידרוש לכן אל ידינו אותי הרואים כקופץ בראש ובכן בשער זאת השאלה העגונה הנני מגיד מראשית באמת ואמינה שבדומה לזה ממש אירע מעשה בהיותי אב"ד בק"ק ווינא שנמצא הרוג לעיר בכמו פרסה יהודי א' הרוג מוטל על פני השדה וכאשר הביאוהו העירי' רבים אומרים שהוא בעל אשה הדרה בק"ק וועלסבורג בכמו תשע פרסאות הרחק מהעיר הנזכר והלכו אחריו ביום השבת סמוך לשבת ואיחרו פעמי' עד יום ב' בוקר השכם ומפני כי כבאשר הוכרחנו לקוברו לעת ערב ביום א' וכאשר באת אמרה שלפני כן כמו איזה חדשים אמר לה בעלה שלפי שהוא מוכרח ליסע ממקום למקום לבקש מחיתו על כן הוא ירא לנפשו מפני שיבושי הדרכי' בגייקות שפן ואולי יהרג ותשאר היא עגונה ובעבור כן ימסור לה סימנים בגופו ואלו הן שמתחת שתי זרועותיו ברחוק קצת יש לו כתם עגול כמין מטבע והוא ירוק כחלמון ביצה ופתחו הקבר ובדקו ומצאו שכדבריה כן הוא והסכימו בצירוף חכמי העיר ההוא מכח הסימנים הללו שחשבנום לסי' מובהקים ביותר ולבעל האשה הזאת דנידון דהכא יש לו ג"כ סימן כיוצא בזה רושם אדום עגול ועוד סימן התפירה לכן דברי הגאון הנ"ל בעיני הם דברים מבודקים בטעמים נימוקים גם בענין סימנין שבמלבושים הרב הגדול שבענקים הגאון מ"ו מוהר"ר ליווא זלה"ה מפראג כבר הביא ראיות אשר כשמש בספרים מאירין ומבהיקין דלא חיישינן לשאלה לפרק יש כמו שכבר נדפסה אותה התשובה אלא שבכאן אין אנו צריכין לכך לפי שהסימנים שבגופו נלאין עליהם לסמוך לכך אין מן הצורך להוסיף וגם אין לגרוע דבר ובכן הסי' הסכמתי עם הרב הגאון הנ"ל להתיר האשה מכח סברותיו אשר קבר ומעשה רב הנ"ל אשר כבר זמן רב חלף ועבר ונזרקה כך מפי החבורה ערוכה בכל ושמורה ולכן האשה הזאת מותרת להנשא לאחר ואומר לצדק טוב אלה דברי המדבר יום טוב ה"ק ליפמן בן לא"א הרב נתן זללה"ה לר' העללר ביומא דשוקא יערסלאב ת' לפ"ק ·

גם אנכי מן המתירין כי התפירה בכיס והי"של רושם אדום עגול הם סימנין מובהקין ע"כ לית דין צריך בשש והאשה הזאת מותרת לכל אדם :

נאום משלם בן לא"א מוהר"ר אברהם זללה"ה אשכנזי חונה פה ירוד יערסלאב תק"ו לפ"ק ·

שאלה נד (השר תה לה הג"ע) דעם יהודי מקלאקא הורג גיוועזין אין דער גזלן איז גיוועזין קודרייק כל הנ"ל הוגנס · יום הנ"ל · נאום יושע בלא"א מ' יוסף זלה"ה :

גם העיד שבשעת העינוי הנ"ל לא הי' שום יהודא בלותו כפר וגם כשדנו אותו לא היה שום יהודי כלל ושדנוהו בשביל גניבה שגנב לגוי · נאום יושע · נאום הק' אלי' הלוי ליפשיץ · ונאום מנחם מן :

במותב תלתא ב"ד כחדא הוינא ואתא לקדמנא כמר אייזק בר יודא מנעשלאויץ והעיד בתו"ע באליונכי"ע וז"ל בלשון אשכנז דא איך בין גריסין עם בני לכפר גרוסקי כנזכר בעדותו של בני יודא דא זעכין מיר ביקומין אין דער קרעטשמי דא האט דער קרעטשמער גיזאגט וואס שוואגט איהר מחמת דען יהודי מקלאקא דאז נהרג איז גיוואָרדען אין דעם רוהם קודריק האט גיטאן אין כאך איין הבר מעטירקין אונד דער יהודי איז בקרעצ'ם שלו גיוועזין אין דער רוהם האט אין גיפרעגט פון וואנין ביסטו האט ער גיזאגט מקלאקא אונד וואו הין גייסטו האט איהם אלס גיזאגט אין דער נאך האט דער רוהם לו איהם געטרונקען האט דער יהודי ניט גיוואלט טרינקען האט ער איהם דיא אויגין פר גאסין · אין דער נאך איז דער יהודי אוועק גיגאנגען איז ער נוך גיגאנגען האט איהם גיהרגעט האב איך מהיב גיוועזין וואס זאלין מיר טוהן מיר ווייסין ניהט האט ער מהיב גיוועזין בייא כוס לעשני ווערט דיר דען שוהם וויסין לו זאגין וואו ער איז גיהרגעט גיוואָרדין אזוי זעכין מיר ביקומין כוס לעשני האבין אוהם גיפרעגט האשטו ניהט גיהערט מן היהודי הנהרג האט ער מהיב גיוועזין אין קאמרניק איז דער בייא גיוועזין ווייס בעסיר דער יהודי וואס אין וואלד ליגט האט גיהרגעט רוהם הנ"ל אין מיין קומרניק האט גיטוהן איין קובר מיט תפילין וטלית ואחר דברים נאום החותם ביום ג' דח"ה של סכות ת"ח לפ"ק יושע :

ונאום הק' מאיר ברי"ם ז"ל מאהרפעטיק מקלאקא

ונאום שמואל בלא"א מ' יהודי שלט ריי"ד

גם העיד כמר אייזיק הנ"ל ביום הנ"ל שהפקיד הנ"ל שהגיד לו כנ"ל הנה זה היה הכל קודם שנודע הדבר בכאן מן ההריגה וקודם שהתחילו לדרוש אחר הדם השפוך כנ"ל ולדרשה ע"פ דבריו של הפקיד שזרזני כנ"ל שהודעתי הדבר לק"ק קלאקא ואז התחילו לדרוש אחר זה נאום יושע :

במותב תלתא בי דינא כחדא הוינא ואתא לקדמנא כמר נתן בר אליעזר ואמר בתו"ע כו' וז"ל בל"א דא דאס קול איז קומין דז מן השם הרוג גיוועזין את הר"ר מאיר הי"ד בן מוה' ליב זעלקי"ם · אונד השם דיא קליידר שער גיברואכט דא האט הגאון מ' יואל ז"ל גיזעט ווער וויס דיא סימנים וואס גיוועזין איז אן דיא קליידר דא לאז זאגין סימנים דער נאך וועלין מיר זעהין אויב מן ווערט גיפונדין דוא סימנים אן דיא קליידר אזוי האב איך גיזאגט איין סימן אונד אזוי איז ער גיפונדין גיוואָרדען אז דער סימן איז גיוועזין אן דיא · אין איין יופע האט נוך איין סימן גיזאגט אין איך האב עס ניט גידענקט · אודער אז איך האב גיזעהין דער נאך דיא קליידר האב איך אויך מיך אויף דער מאכט אז דער סימן איז אן דיא קליידר אין איז מיר ידוע דאס ההרוג הי"ד איז גיגאנגין אין דיא קליידר אל לייט אין איז ג"כ סמוך לנסיעתו מיערסלו דרינן גיגאנגין כל הנ"ל העיד כמר נתן הנ"ל בפנינו יום ב' ח"י למנחם ת' לפ"ק :

שוב העידה אשת ההרוג הנ"ל וז"ל בל"א אז איך האב אלי קליידער דער קענט אז זיא זעכין זיין גיוועזין גם איין היט וואס ער האט אנגעליגען פון מיין שוואגיר האב איך אויך דער קאנט אז דאס איז דער היט גיוועזין כל הנ"ל העידה יום הנ"ל נאום יושע · ונאום הק' יחיאל מיכל ריי"א ונאום מנחם מן :

תשובה הגם כי היה ראוי למשוך ידי מזה הנדון כיון שהגאון המופלג בעל ב"ח זלה"ה לא השתדל בהתרתה ודאי היה נראה לו כי אין העדיות מספיקים להתירה וא"כ אין מהיכן את האני לאסור מותו והנה כמותו שאסר כו' אך ורק יען כי העידו לפני כי הרב הגאון הנ"ל הניח לו שלשה ימים לפני פטירתו קצת לאחד מאוהבי האשה העגונה הנ"ל ולזהו שילך אצלי ושיבקש ממני להשתדל בהתרתה אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר ונהרמנא דמלוה קא עבידנא וה"מ דלא ספיקא לים לגמרי להגאון זלה"ה שהוא אסורה אך מרוב טרדתו בסדור ספרי' אשר לא נתנוהו השב רוחו כדי לגמרם לא הספיק לו הפנאי לעיין בשריותא דהא אתתא · ולפום רהיטא כו' נראה לו שאין מספיקין ולא טרח לירד לעומק הענין וכן העידו לפני קרובים כי זהו טעמו ז"ל ועוד שהיה מצפה אולי יתברר הדבר בעדיות יותר ברורים וכיון שראה שנמשכו ימי העיגון יותר מדי היקל מעליו עולם והשליכם עלי לכן קמתי בע"ה ואתבודד והשתדלתי בהתרתה כי הרבה סמו חז"ל לעגונא ועוד שהקרה ד' לפני עוד עדיות שלא נגבו בימי הגאון ז"ל כי חזרתי וטרחתי וגביתי עדות שנגבו בימיו לפרש קצת דבריהם הסתומים ועוד נוסף עליהם עדיות חדשים כנזכר בב"ד :

ולענ"ד כי אתתא דא שריא להנשא לכל גבר דיתיצביין לה מלבד עדותו של כמר יודא בר יצחק אם מלבד שאר עדיות ולא ראיתי להאריך בדברים שהגיד מה שאין צורך בהם לנ"ד כ"א מסיף דבריו שהגיד שנכנס הוא ואביו לכפר גרוסקי והגיד להם כפרי א' נכו אכל זה הכפרי ויודע לכם באיזה מקום נהרג אותו היהודי מקלאקא א"כ העיד בפירוש שנהרג ואמר כי הכפרי ההוא יגיד לכם מקומו ואין לך עדות ברורה יותר מזה · ואע"ג שלא הזכיר שמו

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

שמו מ״מ כיון שאמר שנהרג אותו יודי ולא אמר שנהרג יודי משמע בלי ספק שר״ל אותו היוד שאתם מחפשין ומהדרין אחריו כאשר היה האמת שהוא ובנו הנ״ל חקרו ודרשו אחריו כנזכר בעדות וכן נזכר בעדותו של הר״ר יחזקאל בר ישכר שתפסו הגוי הרוצח משמת האיש בעלה של העגונה וכן העידו בפני מה שלא נזכר בעדיות כי שלחו מכאן אנשים לכפר הנ״ל לחקור אחר האיש א״כ נודע היה לכל הכפרים שמחפשין אחריו וכבר השיגני הרב הגדול מוהר״ם מרוטנבערג ז״ל בתשובת מיימוני השייכים להלכות אשות בתשובת המתחלת חזרנו על כל צידי צדדים דאף דמחפשין אותו ושקרוצים הוציאו קול בכל העיירות ומסיב כיון דלא שיילי להאי גוי גופיה מקרי שפיר מסיח לפי תומו ׳ וא״כ כיון שזה לא מקרי שאלה אם בא גוי והגיד שהיהודי שאתם מחפשין נהרג הוי מסל״ת ואין צריך שמו שהרי הוא אומר שזה היהודי שאתם מחפשין נהרג ועדיף טפי הרבה משמו דאיכא לאסתפוקי ביה דלמא אחרינא שמו כשמו ׳ ואפילו אם החפוש היה שחפשו שנאבד יודי מאנשי קראקא ולא הזכירו מי הוא ובא גוי והגיד שהאיש שאתם מבקשין נהרג הכא נראה לע״ד לכאורה דא״ל שמו וגם אין צריך בדיקה אם נאבד עוד א׳ מאנשי קראקא ׳ וכמ״ש לקמן דכיון דמסל״ת שהאיש שאתם מבקשים נהרג אמרי׳ דסמיך עמד על הדבר ויודע בוודאי שהיא זה האיש המבקשים דהאיך אמר אותו יודי אם אינו יודע ולמה נאמר שהוא מגיד בדדמי דכיון דמסל״ת כאמן הוי״ל כב׳ עדים ואין בודקין עידי נשים בדרישה וחקירה דאל״ה בכל מסל״ת נוכל לתלות ספק שמא לא עמד שפיר על הדבר אלא ש״מ אין לנו אלא מה שאומר בפנינו ואע״ג דלכאורה מדברי מהרא״י ז״ל בכתביו סי׳ קס״א לא משמע הכי דכתב דדוקא על דברי גוי שהוא מאותה העיר ומכיר אביו ואמו ואשתו של הנאבד הוא דסמכינן אעפ״י שלא הזכיר שמו דמסתמא ידע והכיר אחרי מי היודים חוקרים אבל שאר גוים היינו צריכים לדקדק בתשובת מוהר״ם ז״ל הנ״ל דכתב אפי׳ האי גוונא שצריך בדיקה אי לא חסר יודי אחד מעיר ע״כ לא דמי דהתם סתמו הגוים היודי הנאבד הוא מיושבי מבואה כנזכר שם ולכן צריך בדיקה דלא ידעינן מי הוא אבל הכא ששם שאותו יודי שאתם מחפשים כו׳ דע״כ צריך לפרש כן משמע דעליו מגיד בבירור ׳ ועוד נראה יותר בכאן שכוונתו על החפוש מדקאמר לכו אל הכפרי ויודע לכם משמע מה שאתם מחפשים שם יודע לכם ואין להקשות דאדרבה כיון שאמר אותו יודי גרע טפי דע״כ לא הכשיר מהר״ם אלא דאמרי׳ אע״ג דמחפשין אותו מ״מ לא בא להגיד מחמת אותו חפוש אלא מעצמו מעיד ואפשר שלא שמע שמחפשין או שמע ולא בא להשיב על החפוש אלא מסל״ת כשאר גוי המסל״ת בלא חפוש אבל הכא שאמר אותו יודי כו׳ הרי הוא מזכיר החפוש א״כ משיב על החפוש אותו יודי שאתם מחפשין וא״כ הוי כתשובת שאלה ולא הוי כמסל״ת :

וכן מוכח לכאורה מן הראיה שהביא מוהר״ם דל״ה לחפוש לומר דהוי כשאלה דאל״כ היכא מהימנינן לשום גוי מסל״ת באשה שהלך בעלה למדינת הים ביוא דלמא משקר ולפי שיודע שא״א לה להנשא עד שיעידו לה שמא אומר כן כדי לקלקלה אלא ש״מ לא פליג רבנן בין גוי המכיר דת יודית כיון שבשעה שבא לפנינו הוא מסל״ת מהימנינן ליה עכ״ל בקצרה הלכך לענינינו ואי ס״ד דמהר״ם קאי אפי׳ היכא דמזכיר הגוי החפוש מאי ראיה מהתם גוי מסל״ת דהתם מהי תיתי נאמר דמכוין לקלקלה אבל הכא חזינן דמזכיר החפוש בהדיא וחפוש לעולם הוי כשאלה אלא ש״מ דאין כוונת מוהר״ם אלא דלא תלינן שמחמת החפוש הוא בא כיון דלא חזינן הוכחה בדבריו שהוא עושה זאת מחמת החיפוש והוי דוגמא ממש לראיה שהביא דכי היכי דהתם כיון דלא חזינן הוכחה לא תלינן בהא ה״נ אבל אי חזינן הוכחה כיוא דלית ז״א דא״כ למה לי׳ למהר״ם לחלק בין כדון דידיה לאיה חבירינו דהתם שיילי׳ ליה בהדיא אבל הכי לא שיילי להאי גוי גופיה מיפוק ליה אפי׳ אי חפוש הוי כמאן דשיילי׳ לי׳ גופיה מ״מ מאן לימא לן שהוא משיב על החפוש כיון דליכא הוכחה משא״כ איה חבירינו משיב על השאלה וליכא הוכחה אלא ש״מ דטעמי׳ דמוהר״ם אע״ג דמשיב על החפוש מ״מ כיון דלאו לדידיה שיילי׳ אלא דרך כלל יצאו לחפש מוצאו ומצאו לא מקרי זה שאלה כיון דלא שיילים ליה גופיה והיא משיב מאליו ומי הכניסו לזה ולכן הוי מסל״ת :

ועוד דהרי גם בעובדא דמהר״ם אמר הגוי למה אינכם מציאים אותו היודי שנהרג ואע״ג די״ל דהתם אותו היודי על המקום קאי אותו יודי המונח שם באותו מקום כדקא מפרש דבריו בהדיא כי הוא שם באותו מקום וא״כ אפשר שרמז באצבע למה אינכם מציאים אותו היודי המונח. שם משא״כ בנ״ד אדרבה הגוי לא ידע מקומו איו אלא אמר כי הכפרי יודע באיזה מקום נהרג אותו היודי וע״כ לפירושינו צ״ל כן דאל״כ למה הצריך מהר״ם ז״ל חיפוש באותו העיר כיון שמעיד בפיו על אותו היודי

מ״מ אין נראה לחלק בהכי דודאי לא הוה ספק מהר״ם מלאודעו כיון דאפשר לפרש אותו היודי על החיפוש וא״כ לא היתה ראיתו כלום כמ״ש א״כ אעפ״י שאפשר לומר דעובדא דמהר״ם הכי הוה וידע מהר״ם דהכי העיד שהגוי הראה באצבעו מ״מ הו״ל לאודעו דלא נטעה :

ע״כ נראה דאין לחלק ועיקר ראית מוהר״ם ז״ל הוא כיון דקי״ל דהגוי המעיד לא סמכינן עלי׳ וע״כ אין הטעם דגוי לא בר עדות הוא דא״כ אפי׳ מסל״ת נמי דהא בכל התורה אפילו מסל״ת לי״מ אלא ע״כ הטעם דלמא שקורי קמשקר והא״כ היכא דמוכח דלא משקר אפילו בלא מסל״ת סמכינן עליה אע״ג דלאו בר עדות הוא וכס״ב כתב מוהרי״ק וכמ״ש לקמן וא״כ כיון דטעמא דלמא משקר אלמא עבידי גוים דמשקרי לקלקלה על בעלה וא״כ אפילו מסל״ת ניחוש להכי כיון דלא פלוג רבנן בין גוי לגוי משמע דאפילו ידעינן דהאי גוי יודע דת ישראל וכמבואר בדבריו ויודע שהאשה הזאת עגונה מבעלה שאין רוצין להתירה וא״כ ניחוש כיון שיודע דת ישראל ויודע דלא מתכשרא אם יעיד הוא כ״א במסל״ת ולכן עושה עצמו מסל״ת לקלקלה כיון דעבידי גוים דעבדי הכי ניחוש שמא עושה עצמו כן דשא במתכוין להעיד לא חזינן בי׳ נמי רעותא דאפשר דקושטא קאמר ואפ״ה חיישי׳ כיון דעבידי דעבדי הכי ה״נ נימא אלא ע״כ צ״ל דהקילו חכמים משום עגינא ואפקעינהו רבנן לקדושי׳ כל כמה דלא ימצא מוכחא כמ״ש שם וא״כ אע״ג דעבידי דמשקרי כל זמן שאוכל לומר שלפי תומו הסיח כמו שמגיד מה ששמע לא לשם עדות שהיא עד שנראה שמכוין לעדות ה״נ אע״ג דהוא משיב על החיפוש כיון דלאו לדידי׳ שיילי׳ גופי׳ איכא למימר דהוא מסל״ת ואין מכוין לעדות ולהודיע אלא שמגיד מה שראה או שמע דרך מגיד שמיעה בעלמא לא להודיע ועיקר גיאו היא דכל כמה דאפשר לעשות מסל״ת עבדינן כך נראה דעת מוהר״ם בלי ספק וכן נראה מבואר מכתבי מהרא״י ז״ל סי׳ קס״א בהדיא דאף אם הגוי משיב על החפוש מהני ע״ש :

ועוד נראה דבנ״ד שרי אפילו אי הוי אמרינן דכשמשיב על החפוש אסור בעלמא דשאני הכי דהגוי לא בא להודיע שנהרג אלא באיזה מקום נהרג וכאלו ההריגה הוא פשיטא ובא להודיע מקומה וא״כ אין זה תשובת שאלה שהחפוש הי׳ למה נתעלם אם נהרג אם לאו וכמ״ש מוהר״ם ז״ל דדמי לאיה חבירינו וזה אומר שיודע המקום שנהרג שם ועל ההריגה עצמו אין חפץ להודיע כלום אלא אומר מלתא אחריתא נראה מזה שאינו משיב על השאלה אלא אומר שהיודי שידוע שנהרג אני יודע מקומו וכן בתשובת מוהר״ם ז״ל הוי הכי שלא העיד הגוי שנהרג אלא אמר למה אינכם מציאים היודי שנהרג ושוכב באותו מקום הלכך אפילו מזכיר החיפוש לא מקרי תשובת השאלה והא דחילק מוהר״ם בין האי גוי גופי׳ ולא תירץ כפשוטו כמ״ש י״ל דלפי דס״ד דחפוש דמי לאיה חבירינו וגבי איה חבירינו אפילו אם לא השיב הגוי על השאלה ששאלוהו אם מת והוא משיב חביריכם שמת יודע אני מקומו איו פשיטא דאפ״ה אסור ולכן חולק דשאני התם דשיילי׳ להאי גוי גופי׳ והיא עצמו משיב להם וא״כ אעפ״י שהוא אינו משיב דוגמת השאלה מ״מ כיון שאנו רואים שמחמת שאלתם הגיד מקרי מתכוין להעיד אבל חפוש שהוא בסתם אעפ״י שמזכיר החפוש מ״מ כיון שאינו משיב דומיא דשאלה למה נאמר שהוא תשובת שאלה אלא מגיד דרך שמועה שהיודי שחפשוהו וכודע שנהרג יודע אני מקומו ולא בא להעיד שנהרג ואפשר אפילו אם לא היו מחפשין נמי היה מגיד שמיעה זו כיון דלא חזינן שהחפוש גורם ההגדה אלא אחרי שהיה חפוש היא מזכיר החפוש לא שהחפוש עוררו להגיד ולא נפיק מידי מסל״ת כיון דלא חזינן רעותא ועוד דלפי פירש זה אפשר דאותו יוד דקאמר לא קאי על החפוש כלל ולא שמע ממנו כלל אלא שהגוי ראה יודי שנהרג וסובר שידוע לכל היודים שנהרג ואין יודעים מקומו כיון שאין מציאין אותו וקאמר להם למה אינכם מציאים אותו יודי הידוע שנהרג וכן בנ״ד אומר היודי הידוע שנהרג לכו אל הכפרי ויגיד לכם מקומו איו דודאי אם היה אומר אותו יודי נהרג פשיטא דאין לפרש אותו יודי אלא על החפוש משא״כ הכא למה נוציאו מתורת מסל״ת דאלת״ה כל מסל״ת וכו׳ והוא סברא חזקה בעיני ולפי׳ הפירש אין ראי׳ מדברי מוהר״ם דכשהגוי מזכיר החפוש ומשיב עליה דשרי׳ ואפ״ה ולפי הדרך השני שכתבתי בלישנא בתרא דאותו יודי דקאמר הגוי אין כוונתו על החיפוש בנ״ד אין להתירה אלא ע״י חפוש שיחפשו בק״ק קראקא אם לא נאבד שום . תושב קראקא בי״א זה וכמ״ש לקמן כיון דאותו יודי לא קאי על חיפש אלא היודי הידוע לכם שנהרג א״כ מאן לימא לן דעל בעלה של אשה זו קאמר דליתא ראה יהודי אחר שנהרג וסובר שהיא ידוע ליודים וקאמר שהכפרי יודע מקומו איו אבל לל״ק וכן לדרך הראשון דל״צ מותרת בלי חיפוש :

ומיהו גם בדרך השני לענ״ד אין נראה לומר שהגוי סובר שנודע ליודים דמי הגיד לו זה דבשלמא אי קאי אהאי גברא י״ל שנתפשט הקול בין הכפריים מחמת החיפוש שנהרג ומחמת המעשים שעשו במציאות הבגדי׳ ותפיסת הגוי ונתאמת בעיני הגוים כלם שהוא נהרג וסובר שכולי עלמא יודעים זה ואומר שיודע לכם מקומו ג״כ אבל על יודי אחר למה גמר בלבו שהוא ידוע לכל ומ״מ לא הייתי סומך על כל הדברים הנ״ל בלא חפוש עד שמצאתי ראיה ועוד שאחר כתבי כל הנ״ל הגיד כמר אייזק בכמר יהודה שהגוי לא הגיד מחמת החפוש ואדרבה החיפוש היה אח״כ אלא שהקול נתפשט בין הגוים מעצמו מחמת שהיודי הי׳ בקרעצים שלו והגיד להרוצח שהוא מקראקא והרגו וידעו הגוים מזה ומהם נתפשט הקול ליודי׳ וחפשו אותו א״כ הגוי מגיד סתם היודי מקראקא ולא הגיד מה שאתם מחפשין אבל ע״י חיפוש שרי׳ בלי ספק וכמ״ש מוהר״ם באותה תשובה וז״ל אמנם אחרי שהגוי לא הזכיר בפירוש פלוני נהרג אלא אמר היודי מעיר פלוני בקהם ובדוק שלא יצא מאותה העיר אלא הוא הדר שם שלא חזר עכ״ל וכבר הוכחתי בתשובה דגם הרמב״ם ז״ל סובר כן :

וכן ראיתי בתשובת הב״י ז״ל תשובה א׳ שכתב החיפוש וכתב שאין חלוק בין אם שישראל היא העד או הגוי וכתב עוד דהבדיקה צריכה להיות שידעו בוודאי שלא נהרג מאותה העיר שום אדם זולת זה האיש שמעידין עליו אבל לא סגי בשלא יודע שנתעלם יודי אחר מאותה העיר זולת זה כו׳ וכן נראה לע״ד לדקדק מתשובת מוהר״ם דלעיל שכתב שיבדוק שלא יצא שום יהודי הדר שם שלא חזר משמע דבעינן לידע ודאי דוקא שאיפלך אדם שלא חזר כ״א זה ולא סגי בשלא נודע משום אדם אלא ידיעה ודאית בעינן ופשיטא דאי ידעינן בודאי שכל אותן שיצאו לא נהרגו וחיים עדיין או שמתו על מטתן אין לך ידיעה גדולה מזו כיון שע״כ אין גם אחד מהם נהרג ע״כ זה הוא ומהר״ם ז״ל אדם

נקט

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

נקט דמה לי שחזרו כלם לביתם או שנשארו בחוץ וידעינן שהם חיים עדיין או מתו על מטתן · וכתי' עוד הב"י דבדיקה זו קשה היא מאד דמציאת מתחילין לבדוק שמא לפני עשרה שנים יצא יהודי א' מאותו העיר ואותו נהרג · וכתב עוד שם דבנדון דידיה היה בנהרג סימן שאינו מובהק ויש למצוא תקנה שישאלו כל איש ואשה מהקהל שיזכירו מיום היותם שם בעיר אם איש יודי שיצא מאותה העיר והניח ביתו באותו העיר ויכתבם בפנקס ואח"כ יבררו מהם כל אותן שהיה בהן סימן כזה ועליהם יחקרו אם כלם שיש בהם סימן כזה קיימין ודאי זה הוא שמעידין עליו עכ"ל בקצרה · ולכאורה צריך טעם מה תיקן בזה דלמא קודם שבאו כלם לכלל גדלות יצא א' והניח ביתו ואפשר דכולי האי לא חיישינן דזמן ארוך כזה לא הי' הגוי המעיד קורא אותו תושבי עיר דהוי כמאן דעקר דירתו מכאן ולא נקרא עוד תושבי העיר · עוד נראה כיון דהבדיקה הוא מי הלך והניח ביתו בכאן הכא כל תושבי העיר יכולין לידע כי ביתו של זה בא לידו מפלוני זה שהניח ביתו וכיוצא בזה כתב הרב ז"ל דצריך חכם גדול ומומחה ויבא שמים שיעשה בדיקה זאת :

ולפי זה אם היינו מוצאים איש שיצא מכאן אפילו לזמן מרובה והניח ביתו ואשתו יש לחוש שמא הכפרי מגיד על האיש האחר ולא על בעלה של זו אבל לענ"ד דלא בעי חשום כלל דהא טעמים דב"י בתשובה היא דכיון שיצא על א' אפילו לפני כמה שנים ולא נודע מה הי' לו א"כ הוחזקו שני יוסף בן שמעון בעיר אחת וחיישינן לאחר כמ"ש שם וזה דוקא אם הגיד הגוי שיהודי אחד נהרג מאותו עיר אז תלינן באחר כמו בזה אבל בנ"ד דיש עדים שבעלה של זו היה בודאי באותו גליל כנזכר בעדותו של כמר זעליג בן הקדר"א שהלך עמו עד ז' פרסאות מקראקא ונפרד ממנו והוא הלך לקראקא אשר הדרך הולך על כפר גרוסקי כנזכר בעדותו של הגוי א"כ זה היה בודאי בכאן אלא שכמו שמא גם האחר בא והוא נהרג ובעלה של זו אזל לעלמא לא ל"ח דכל הוחזקו בגמ' בגיטין פרק כל הגט פירש"י ז"ל באותה העיר ולדעת הרא"ש שהביא לקמן שפירושו בעיר שנמצא בה הגט דלא אמרינן אלא ייאמר שזה הגט נאבד מיד זה שמא מיד האחר ולפמ"ש שכתבו התוס' פ' כל הגט דף כ"ז ד"ה כאן במקום שהשיירות מצויות דלרבה דלא חיים בהוחזקו לחוד אלא א"כ השיירות מצויות מיירי דידעינן דמזה יוסף בן שמעון נפל ואז לא חיישינן שמא הוא של יוסף ב"ש אחר דאין לחוש שגם יוסף ב"ש אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות כאן ע"כ מכלל דר' זירא דפליג עלי' חיים אפילו בכה"ג בהוחזקו לחוד ופסקו גדולי הפוסקים כוותי' ומה שיש לדקדק בזה בש"ע מ"ס י"ז ל"ס קכ"ב אין כאן מקומו אלמא אע"ג דזה יב"ש הוא ודאי והאחר ספק אפ"ה חיישינן שאני התם דמ"מ כיון דהוחזקו שני יב"ש בכאן במקום האבידה שנולד הספק חיישינן לזה כמו לזה אע"ג דזה ידעינן שאבד וזה לא ע"ע כיון שהוא בודאי בכאן חיישינן אבל בנ"ד שזה היה בודאי בכאן ומאחר לא ידעינן א"כ במקום שאבידה לא הוחזקו שנים ומה בכך שהוחזקו שנאבדו שנים מקראקא מ"מ כאן במקום שנולד הספק בעינן הוחזקו תדע דהא גבי גט אם הוחזקו שנים בעיר פלוני ושלח א' גט במקום אחר ונאבד ממנו ולא שכיחי שיירות וכי חיישינן אפילו לר' זירא לאחר כיון דלא ידעינן מן האחר כלל וכ"ת ה"נ א"כ למה חיים דוקא בהוחזקו שני יב"ש בעיר אחת אפילו בשני עיירות כיון דמיירי שאין שם העיר כתוב בגט לפמ"ש הרא"ש ז"ל בתשובה כלל מ"ה סימן כ"א דלשני עיירות שוין ל"מ א"כ שכיחי שיירתא דהיים כ"ז דלא הוחזקו ע"כ מיירי שאין שם העיר כתוב בגט וא"כ ל"ל שכיחי שיירתא אפילו לא שכיחי שיירתא מ"מ ניחוש לשני יב"ש בשני עיירות ובאי' עיר אחרת דמה לי דחיישינן דמאותה העיר בא האחר ה"ה מעיר אחרת ובכולי שמעתין ובפוסקים לא כתבי אלא דלא הוחזקו שני יב"ש בעיר א' משמע דאם הוחזקו בשני עיירות ל"ל בה ואמאי אלא ש"מ דלא חיים כ"ז אלא באותה העיר שנולד הספק וכן פירש רש"י ז"ל בהדיא וכן ביבמות פ' האשה שלום גבי ילחק ר"ג דהוי קאזיל מקורטבא לאספמיא שפסקו הפוסקים דמיירי בלא הוחזקו הא אי הוחזקו חיישינן ובש"ע לא הזכיר כלל שיירות מצויות משמע דלאפי' אינן מצויי' חיישינן וכן הרשב"א והה"מ ז"ל אשר הש"ע פסק כשיטתם לא הזכירו שיירות מצויות כלל מיירי שילחק ר"ג יצא עם עדים לאספמיא ולא ידעי העדים אם הוא ילחק הדר בקורטבא או אחר בא לקורטבא הא אי ודאי הוי ידעינן דילחק בעלה של זו יצא מקורטבא והלך לאספמיא אפילו הוחזק עוד ילחק ר"ג אחר בקורטובא לא חיישינן אפילו לאביי שהלך שני כיון דלא ידעינן מינה ותדע דהא התוס' וכל הפוסקים מוקי להך עובדא בלא הוחזקו ושכיחי שיירתא דבהוחזקו מודה רבא כדמוכח לקמן גבי ענן בר חייא כהרדעא ומאי קשיא דלמא שאני לקמן דנמצא גט מענן בר חייא ולא ידעינן מי הוא אבל גבי ילחק ר"ג דלמא מיירי דידעינן בודאי שזה הלך לאספמיא אלא דניחוש שמא גם האחר הלך והוא מת להא לא חיישינן דהא פרק כל הגט פירשו התוספות דרבה ל"מ בהוחזקו היכא דידעינן דזה אבד ודאי אבל היכא דלא ידעינן אפילו רבה חיים וא"כ דלמא גם רבא ס"ל הכי דהא בגלו הכי רבא כרבה ס"ל וכמ"ש התוס' והרא"ש ז"ל אלא ש"מ דבידעינן מודה אביי וא"כ נראה דגם שאר הפוסקים ס"ל הכי :

ונראה בל"ס דמאי דכתבו התוס' הכי ושקלי וטרי אי שמעתין מיירי בהוחזקו כוונתם נ"ב כמ"ש דמיירי דהוחזקו וידעינן בודאי ב"א מהם שהלך לשם אלא דמספקינן שמא גם השני הלך דאי בדלא ידעינן הי מינייהו אזיל זה לא ס"ד דלא חיים רבא דלמה כתלה בזה טפי מבאחר ומאי לא חיישינן לתרי ילחק דקאמר רבא מאי שייך תרי ילחק הא לא ידעינן כלל הי ילחק אזל ותרי ילחק איכא קמן כמו שהקשו התוספות פ' כל הגט ולא הוי לריכין התוספות להביא ראי' כלל מענן בר חייא ועוד קשיא למה להו לתוס' דכתבו ואי מיירי בשכיחי שיירתא כלל הא אפילו לא שכיחי מ"מ הא לא ידעינן הי מינייהו אזל ועוד אי קושיתי' דווקא בשכיחי שיירתא א"כ מאי ראי' מלקמן דלמי' הכא מיירי בהוחזקו ולא שכיחי שיירתא אלא ע"כ בלי ספק נ"ל דהתוספות ס"ל אי מיירי הכא בהוחזקו ע"כ מיירי דידעינן ב"א שהלך דבלא ידעינן ל"ש לומר תרי ילחק כלל וכיון דידעינן א"כ אביי דחיים ע"כ מיירי בשכיחי שיירתא דבלא שכיחא ליכא מאן דפליג דאין ספק מוליא מידי ודאי אבל כיון דשכיחי הוי כמו ודאי וודאי דהא רבה דל"ח בהוחזקו לחוד אי ידעינן ואפ"ה בתרתי לגריעותא חיים ולכן הקשו מענן ב"ח ואע"ג דהתם לא ידעינן מהי נפל מ"מ ס"ל לתוספות דהכי תרי מילי דמיין להדדי דהוחזקו ושכיחי בידעינן הוי כמו הוחזקו ולא ידעינן דרבה מודה בתרוייהו וליכא מאן דפליג בהא א"כ מוכח מדברי התוס' דבידעינן אפילו הוחזקו אי לא שכיחי שיירתא ליכא מאן דחיים דאלא"ה מנ"ל לתוספות דלמא הכא בהוחזקו ול"ש וכמ"ש ואע"ג דבגט חיים כ"ז שאני התם כמ"ש כיון דאיתא בהאי עיר אבל הכא מאן לימא לן דהוי כלל · וא"כ כיון שידעינן בנ"ד שזה היה בגליל זה אמרינן ודאי זה נמלא וזה היה דהא הכא ל"ש שיירתא דלא מיקרי שכיחי שיירתא אלא מקום שווקים כגון היכא דמזבני כיתנא לבי דינא דרב הונא כמ"ש הרא"ש ז"ל תחלת כלל כ"א וכן מצאתי בתשובת האלפסי ז"ל שאלה מ"ב דאפילו עיר לא מיקרי שיירות מצויות אלא במקום שבאים שכל ברבוי שם אבל במקום שבא שיירא של י' בני אדם בשבוע א' או ב"ב לא מיקרי שיירות מצויות ע"כ ואפילו את"ל דבנ"ד כיון שהיתה אחר יריד יערמלו שבני קראקא חוזרים לביתם ממש משם ועוברים דרך על ברגל וא"כ איכא למימר שמא גם אחר חזר לביתו מיערמלו ומקרי שיירות מצויות וכן משמע קלת בתשובת הרא"ש ז"ל הנ"ל שכתב שאין דרך לעבור על אם הדרך כו' משמע דאם הדרך מקרי שיו"מ מ"מ נ"ל דהרי בנ"ד דע"כ לא כתבנו לעיל דהוחזקו ושכיחי שיירתא אע"ג דידעינן ודאי שזה הלך לשם חיישינן אלא משום דאיכא תרתי לריעותא חי' דקורטבא עלמו הוחזקה תרי יוסף ולא ידעינן השני אנה הלך וא"כ' למיחש לדידי' ועוד כיון שהשיירות מצויות איכא למיחש גם לעלמא אבל הי לא הוי חיישינן לעלמא אע"ג דהוי השיירות מצויות מקורטבא לאספמיא והוחזקו לא מקרי תרתי לרעותא כיון דליכא למיחש לעלמא אלא להאי אתרא לחוד וידעינן בודאי דמהאי אתרא אזיל חד מינייהו ודאי ואין ספק מוליא מידי ודאי כו' אא"כ לא ידעינן הי מינייהו אזיל וכעובדא דענן ב"ח וכן נראה שפוע דעת הטור ז"ל שהביא ס' י"ז דדעת הרי"ף והרא"ש ז"ל דבעינן תרתי לריעותא במיתה הא אי הוחזקו ואין השיירות מצויות ל"ח וכבר כתבנו לעיל דדעת הרא"ש ז"ל בתשובה דשיירות מצויות מקרי דוקא שווקים אבל אי מהאי אתרא לחוד שכיח לשם והוחזקו ל"ח וכן משמע פשטא דלישנא שייט"ל משמע מ"מ ולא כתב סתם דשכיח מהכא להתם ונ"ל לפי זה דמיירי הטור בודאי ידעינן שזה הלך לשם ולכן בעינן תרתי לריעותא אבל אי לא ידעינן פשיטא דאפילו לא שכיחי שיירתא למה כתלה בזה יותר מבאחר וכן כתב הריב"ש סימן תק"ה בהדיא אע"ג דבשכיחי שיירתא לחוד אפשר דלא חיים הטור אפילו אי לא ידעינן דלמה כתלה באחר כיון דידעינן בודאי שזה יצא מכאן אע"ג דלא ידעינן לאנה הלך מ"מ בהוחזקו לחוד פשיטא דלא ס"ד כלל להתיר אי לא ידעינן כיון שגם השני יצא ולא ידעינן לאנה אבל הנכון יותר דהטור ס"ל דגם בשכיחי לא שרי אלא דידעינן אבל אי לא ידעינן חיישינן וכלהו סוגיא דילחק ר"ג דידעינן אלא דבהוחזקו אפילו אביי מודה דאין ספק כו' (כמ"ש לעיל) אבל שכיחי שיירתא ולא הוחזקו גרע טפי מהוחזקו ואין כאן מקומו :

ונוכל לומר דהטור ס"ל אפילו אי לא ידעינן אלא שמא מקורטבא ללכי לאספמיא אפילו לא ידעינן שהגיע לשם ל"ח לאחר כיון דלא ידעינן אם האחר בקש לילך לשם כלל ולקמן אכתוב עוד מזה אי"ה וכן גבי גט אפילו אי ידעינן שנפל מזה בודאי אי הוחזק ושכ"ש כיון שתרתי לרעותי חיישינן אבל אי ליכא למיחש לעלמא אפילו אי שכיחי לבא מאתרא דנכתב הגט לא חיישינן אפילו אי הוחזקו בעיר שנכתב הגט ל"ח לאותה העיר כיון דזה ודאי ואיכך ספק ודמי' ממש להא דכתבו התוס' פ' האשה שלום הא דאמרינן לנפילה ל"ח היינו לנפילה דיחיד אבל לנפילה דרבים חיישינן ע"ש :

ואע"ג דמלשון התוספות פ' כל הגט שכתבו דהיכא דידעינן שנפל מזה ל"ח רבה שמא גם האחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות כו' משמע קלת דשיירות מצויות לא הוי הטעם מחמת עלמא אלא מחמת אותו האחד עלמו דכיון דשיירות מצויות חיישינן שמא הוא בא ביניהם דהא כתבו דלא חיישי לאחר כיון דלאפ"ה משמע הא מצויות חיישינן לאחר י"ל באותו העיר עלמה חיישינן לו כגון היכא דמזבני כיתנא אבל ממקום אחר שיבא ל"ח לדידי' לחודי' ועוד דהתם נמי הוי פירושא הכי דאי שיירות מצויות מכל המקומות חיישינן שמא בא בתוך הבאים אבל אי אין באים מכל המקומות ל"ח לדידים ותדע דהא לאיית הרא"ש דבעינן מקום שווקים הוא מהא דקתני למזבני כיתני ולפי זה למה לכו מקום שווקים דמשמע מעלמא הוא בא הא בא באותה העיר פשיטא דשכיח דאזלי בני המקו' לשם ועוד דגם בלא שכיח שיירתא לפיכי דמזבני כיתנא אלא שיש שיירא בעיר ואין שיירא מצויה במקום זה ניחוש שמא בא משם לכאן אלא ש"מ דבעינן שייט"ל מכל העולם דוקא וכן כתב הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות פ' האשה שלום ועוד נראה דבגט מיירי שידעינן שזה אבד אבל לא ידעינן שהיה האובד בזה המקום שנמצא אבל אי ידעינן שהיה האובד בכאן פשיטא דאין חוששין לאחר כנדון דידן :

הנה לשיטת הרא"ש וסייעתו דבעינן תרתי לריעותא נראה ברור דהכא ל"ח דליכא אלא חדא לריעותא ועתה נאמר דאפילו לשיטת הרמב"ן והרשב"א והב"י ז"ל דס"ל דבחדא לריעותא נמי חיישינן מ"מ הרי כתבו דעובדא דילחק ר"ג דל"ח רבא היינו משום דלמא דמי לגט דבגט מיירי שנמלא

לא

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

לא במקום שכתב ואמרינן כיון שע"כ בא גם זה ממקום אחר חיישינן שמא גם אחר בא לכאן ואבד אבל יצחק ר"ג כיון שהיה דר בקורטבה ועדים מעידים שאחד ששמו יצחק ר"ג יצא עמהם מקורטבה אמרינן כאן נמלא כאן היה ול"ח שמא אחר בא לקורטבה כמו שכתב הרמב"ן בספר המלחמות והנ"י פ' האשה שלום והריב"ש סי' תקי"ח כתב ג"כ להתיר בכה"ג דאיכא ל"ח גבם אם נמלא במקום אחר אלא אי לא ידעינן שזה אבד גם בודאי אבל אי ידעינן שזה אבד ל"ח אפילו אי שכיחי שיירות דלענ"ד דיותר שייך לומר כאן נמלא כאן היה בדבר זה מגבי יצחק ר"ג דהתם לא ידעינן כלל אי יצא עמהם אם הוא זה שדר שם או אחר בא לכאן ממקום אחר ואפ"ה כיון דידעי שיצחק ר"ג יצא עמהם אמרינן מסתמא זהו ול"ח לאחר כ"ש הכא דהאי אבד ודאי ואי חיישינן לאחר צ"ל שהיו שני אבידות וא"כ זה ודאי ואיכך ספק כו' דלמה ניחוש לשני אבידות ועוד דכ"ד דמי ממש ליצחק ר"ג שהיה אי בעיר קורטבה ועדים מעידים שאי יצא עמהם אמרינן ודאי זהו כיון דלא הוחזקו כאן באחר ה"נ זה היה ביערקלו שהיה אחד מן הנאבדי' וא"כ אמרינן כאן נמלא כו' אפילו אם לא היו העדים יודעים אי יצא עמהי' מיערקלו כ"ש שזה יצא עם עדים פשיטא דאין כאן כ"א חששא דשכיחי שיירתא לחוד שמא אתא מעלמא עוד אחד מהנאבדים דחששא דהוחזקו אין כאן כיון שלא הוחזק ביערקלב שנים ומה לנו שהוחזקו בקראקא הרי לא יצאו מקראקא וזה פשוט וברור בלי ספק דלכל הדיעות שרי לעלמא ואצ"ל לדעת הרא"ש דמתיר אפילו בגט הדא לריעותא אפילו הוי חיישינן וכ"ש דליכא חשש כ"א ליחודים כמ"ש:

וברור בעיני דלדברי הרמב"ן אפילו הוחזקו תרי יצחק ר"ג בקורטבי' ושכיחי שיירתא וידעינן בחד שהלך לקורטבה ודאי והשני לא ידעינן ליכא למיחש לדעלמא דכאן נמלא כיון שהוא לפנינו כאן לא נחוש לאחר וכן לאותו השני דכאן ל"ח כיון שזה ודאי אמרינן כאן נמלא כו' ולא נזכר לדברי הרמב"ן וכל שיטתו דבגט ידעינן שאבד זה ודאי ופשוט הוא לסברתי דכאן נמלא וכאן היה הנה לכל הדיעות לא בעינן הכא חיפוש:

וכן נראה לדקדק לכאורה מדברי הרב הב"י זלה"ה בתשובותיו שאלה א' במעל"ת גבי רלחנים שהרגו לאביב ואמרו יודי שפגעו אותו בירידתו מלק"ה לווירבילי"ה וכו' וכתב הוא ז"ל דאיכא לספוקי בשריות' דהאי אתתא שהרולחנים לא הזכירו שם מקומו אעפ"י שפגעו אותו בירידתו מלק"א לווירבולי"ה לאו כלום הוא דליכא לדמויי ליצחק ר"ג דאיכא למימר שבני המקום שילאו משם היו יודעים שיצחק ר"ג הלך מקורטבה לאספמיא ולפיכך כשראו שיצחק מת אעפ"י שלא היו מכירין אם היא בעלה של אשה זו כיון שבני מקום אלו יודעים שבעלה של זו הלך מכאן ללכת לשם אמרינן מסתמא האי הוא דשכיב ול"ח לאחר אלא בנדון שאין ידוע לנו אם בעלה של אשה זו היה הולך מלק"ה לווירבילי"ה וכו' ע"כ משמע הא אי הוי ידעינן שהיה הולך מלק"ה לווירבילי"ה שרינן אע"ג שלא הגידו אלא שם אביו ומי ידעינן ומהיכן הוא אם הוא מכאן או מעלמא וה"ה הכא דאמרי שזה עלמו הלך מכאן אלא שראיתי להעתיק שאר דבריו שנראה לי שלריך נגר להולמן שכתב וכן כתב נ"י שכתב עובדי' הכי הוה כי יצחק ר"ג מקורטבה מת ושלחו מאספמיא איש אי ששמו יצחק ר"ג מת בעירינו והעידו הבאים משם שילאו עמו מקורטבה לאספמיא אבל לא היו העדים ולא בני אספמיא מכירין שהוא הוא אותו יצחק ר"ג של קורטבה וסבר רבא כיון שהעדים שראו בו שמת באספמיא ראו אותו יצחק של קורטב"ה יצא עמהם מקורטב"א ובא עמהם לאספמיא ול"ח שמא אחר הוא שבא לקורטבא והוא אותו שהלך עמהם לאספמיא ואותו של קורטב"א לעלמא אזיל אלא אמרינן כאן נמלא בקורטובא כאן היה ואין תולין באדם אחר שאינו ידוע ע"כ הרי היא בהדיא שאלו לא היה ידוע שיצחק ר"ג בעלה של זו יצא מקורטבה הייתי חוששים לתרי יצחק ר"ג עכ"ל הנה נראה מדבריו שהוא מפרש מה דכתב הנ"י שהעדים ראו יצחק של קורטבה וכו' פירושו שראו יצחק בעלה של אשה זו הדר בקורטבה יצא עמהם לאספמיא וזה תימה גדולה א"כ איך אפשר לחוש לאחר כיון שבעלה של זו יצא עמהם והוא שמת שם ואם נאמר שלא היו מכירין אותו כ"א היו יודעים שבעלה של זו הוא בשיירא עמהם ושמא נשמט בדרך ואזל לעלמא ואחר בא במקומו א"כ למה לי שבא האחר לקורטבה וילא אח בדרך חיישינן שבא ואם לא היה הרב מפרש כן לא ידעתי אנה מלא הרב דבעינן בעלה של זו יצא מקורטבה כי לא נזכר בדברי הנ"י ובדברי הרמב"ן כלום הן אמת כי בדברי הריב"ש שהביא דברי הרמב"ן והרשב"א כתב ז"ל בעובדא דיצחק ר"ג ידוע היה להם שאין יצחק ר"ג אחר בקורטבה אלא כיון שהשיירות מלויות חיישינן אביי שמא זה בכאן שהיה הולך מקורטב"א לאספמיא אזל לי' לעלמא משמע קצת שהיה ידוע להם (חסר איזה תיבות) שלא ידעו אם הלך בעדים אלו או חזר בו והלך לעלמא יהיה איך שיהיה מ"מ מוכח דאם היו יודעין שבעלה של זו יצא ל"ח לאחר אע"ג דלא הזכירו כ"א שמו ולא שם עירו ואיכא למיחש לעלמא טובא וכ"ש דליכא למיחש כ"א לקלת יחידים מעיר א':

ואגב אורחא קשה לי עוד מ"ש הב"י בתשובה הנ"ל דמה שהתיר הרא"ש ז"ל בתשובה כלל כ"א בעובדא דמכלוף בן מלול מיירי שהזכירו שם העיר שילא משם מכליף בן מלול ונידוע לנו שילאו משם בעלה של זו וזה תימה דכל האחרונים שהביאו תשובת הרא"ש הזה ס"ל דהרא"ש לא הזכיר שם עירו וכן כתב הוא עלמו בב"י והביא דעת הפוסקים החולקים עליו וכאן לא כתב כן:

וזהו אפשר לפרש שכוונת הרב הוא מ"ש שהזכירו שם העיר שילא ממנו ר"ל שם העיר שנהרג קרוב לה דהיה פאס שמלאוהו סמוך ג' פרסאות לא כנזכר בתשובה ואעפ"י שהרב הביא בלשונו שנהרג בפאס לאו דוקא אלא סמוך לפאס וא"כ העדים שעידו שילא מפאס ואנו יודעים שילא משם כך היה אפשר לדחוק אלא א"כ הביא שרבינו ירוחם כתב האי עובדא וכתב שהעד העיד שהיה דר במקום פלוני וילא משם ובדרך הרגוהו דכיון שידוע שהיה שם בעלה של זו ולא הוחזק עוד א' בעיר אחרת הרי מבואר דעל מקום דירתו קאמר וזה סותר למ"ש בספרו ועוד קשי' כיון שהעד העיד שהנהרג דר במקום פלוני ואין אחר בעיר פשיטא דזהו דהא אין לחוש לאחר מעלמא כיון שמעיד שזה שדר שם נהרג ועדיף טובא מיצחק ר"ג שהיו שיירות מלויות וכמ"ש הרא"ש שם בתשובה ופשיטא דגם אביי מודה בזה ואפשר שדר שם לאו דוקא שהעדים הגידו שההרוג היה דר שם אלא ר"ל שילאו מכליף א' ממקום פלוני שהיה ואיכא למימר שמא מעלמא בא לאותו מקום וילא עמהם ולא זה בעלה והיינו ממש עובדא דיצחק ר"ג וכמ"ש לעיל:

ונראה ברור לענ"ד בלי ספק (אפילו אם לא היתה כוונת הב"י כן מ"מ אפילו לדעת החולקים וס"ל דלהרא"ש לא בעינן שם עירו כ"ל דמפרשי) דמעשה דמכליף בן מלול היה שאנו יודעים או שהעדים מעידי' שהלך מכליף מעירו לפאס ובאו עדים שנהרג א' סמוך לפאס וכמ"ש דאי לאו הכי פשיטא דאין ראיה מיצחק ר"ג דהתם מעידין בבני אספמיא שבא מקורטבה לאספמיא אלא דלא ידעינן שמא אחר בא מקורטבה לעלמא לכא ל"ח אבל בעובדא דידי' שהעידו רק שמו ושם אביו מאן מדמי להו אהדדי וצריך לדחוק דמסברא מדמי שם אביו לשם עירו אבל לפי פירושינו דגם התם היו יודעים שהלך לפאס וידענו שילא משם לאותו הדרך אלא שהעדים לא ידעו כלום והעידו סתם שנהרג מכליף סמוך לפאס ואנו יודעים שילא משם אלא דאיכא למיחש שמא אחר מעלמא בא או שמא בפאס היה עוד אחד ששמו כן וילא ולכן כתב כיון שלא הוחזק עוד א' בעיר ר"ל בעי' פאס והיינו ממש עובדא דיצחק ר"ג דגם התם הא' פירושא דידענו שהלך לשם ה"נ ידענו ואי לא ידענו אלא שהעדים מעידים שילא משם לאספמיא כ"ש הכא שאנו יודעים ואע"ג דהעד מעיד שהכיתו בבריגל שהוא ז' פרסאות מכאן וההריגה לפי דברי הגוי היתה יותר קרובה לכאן מ"מ נראה כיון שפניו היו מועדות לילך לכאן והכיתו העד בדרך שהלך לכאן נקרא הוא ודאי ואיכך ספק ואין ספק כו' וכן מוכח בהדיא בדברי הב"י שכתב דאי ידעינן שהיה הולך מלק"ה לווירב"ילה וכן כתב גבי יצחק ר"ג דידעינן שילא מקורטבה לילך לאספמיא וכן בכל התשובה לא הזכיר כ"א שילא מקורטבה משמע דמסתמא אמרינן שהלך לשם ולא אמרינן שחזר וכן משמע בדברי הריב"ש שכתב שהיה הולך מקורטבה לאספמיא ועוד כיון דאיכא סהדי שהכירוהו בבגדים אלו ואלו הבגדים מלאו ביודי שנהרג א"כ אפילו מאן דחייש לשאלי' מ"מ זה הא"ס היה באותו מקום בודאי דממ"נ באיזה מקום ניחוש לשאלה אם בבריגל מקום שהכיתו העד הרי כבר הוכחנו כיון שהיה שם בודאי ל"ח לאחר מאנשי קראקא אי אמרת דלמא במקום ההריגה הי' האחר לא הוא גם זה אינו כלום כיון דע"כ אי אפשר לומר דהיה האחר דא"כ גם הוא הי' שם שהרי השאיל לו בגדיו א"כ ע"כ גם במקום ההריגה הי' הוא בודאי והאחר ספק דא"כ באנו לחוש שמא בבריגל השאיל בגדיו לאחר מעלמא והוא עלמו אזל לעלמא והשואל הלך למקום ההריגה והשאיל אותו כלים לאחד מאנשי קראקא שנאבד כבר ופשוט דנשתקע הדבר ולא נאמר דאם השאיל לאחר איך עזב כליו והלך לו והניח כל כליו לזה וזה הוא שואל והשאיל לאחר שלא כדין אין ספק דלא ניחא למרייהו דליעבד הכי שברות זרות כאלו לעגן בנות ישראל מלבד כי השאלה כזו היא פרלה דחוקה שאי אפשר ליכנס בה וכמ"ש לקמן אי"ה ולכן נראה להתירה אפילו בלא חפוש:

ועוד נראה להתירה מטעם הודאת הגולה שהודה שהרג יהודי ואמר הרבה דברים הניכרים ולענ"ד דאפילו לפי דברי המפקפקים מדברי מהרי"ק ז"ל שהתיר בגוי שהודה ע"י שאלה שאלו השופט אם הרג יהודי ואמר ואע"ג דבשאלה לא מקרי מסל"ת הכא כיון שהוא אמת בלי ספק דלמה הודה אם אינו אמת שמכירין עלי' ושמעתי כי קצת מהאחרונים מפקפקים בהתרה זו אבל בכ"ד שנתפס מחמת דבר א' אלא שעינוהו להודות אם עשה דברים אחרי' כמשפטי כמוסיהם והודה ע"ז אין לך מסל"ת יותר מזה כי למה הודה מה שלא עשה הואיל ולא שאלוהו ע"ז העניין וכי יודה ויקבל כל מעשים רעים מחמת עינוי ואדרבה אם הוא מודה פשיטא שמענין עפי אולי יודה עוד דברי' ואל"ל שהוא מגיד דברים הניכרים איך ומה נעשתה הרעה ומגיד שם המקו' שנהרג ואיך שהוליכוהו ופשיטא שאין לומר שבדה מלבו ואל אלקים יודע כי אחרי כתבי מלאתי בתשובה הב"י שאלה ח' במעל"ת שכתב ממש כמו שכתבתי כמעט שכוונתי ת"ל בכל דבריו ות"ל שזכיתי לדעתו:

ואע"ג דליכא למימר כיון שנתפס כבר מחמת זה שנהרג הודה עתה מחמת יסורים מה שמעדוהו מה שלא היה מ"מ אין דרך להודות מה שלא עשה לרעותי נפשי' ועוד בזה כ"כ דברים שאין להם שחר ואע"ג דבדברי זה העד מבואר שתפסו הגוי מחמת ר' מאיר מקראקא וע"ז הודה שהרגו מ"מ איני סומך ע"ז כיון שהעדים עומדים לפנינו ואין מעידין כן ופשיטא דזה לא מקרי שאלה כיון שהיתה התפיסה כמה חדשים קודם שנתפס א"כ ונשכח ביני ביני ועוד נראה להתיר מטעם הבגדים שראוהו העד בבגדי' אלו שנמלא כלם כאחד ופשיטא דאין לחוש לשאלה כזו שיפשוט ערום בדרך וישאיל כליו לאחר ואל"ל סמוך לביאתו לביתו ופשיטא דאין דרך שאלה כזו וכבר אמרו בגמרא דכלים דאין דרך להשאילם כגון תיבה וכיולא בזה ל"ח לשאלה כמ"ש רש"י ז"ל והתוספות ז"ל סוף פ"ב דיבמות וכבר הארכתי מאוד בתשובה

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

בתשובה בזה וביסוד שכתבת שאל מאחרים ואין כשום שישאילם לאחרים ואין השואל דמאי לשאיל ואחזיקי איכא ברשיעי לא מחזקינן ועוד שאלוהו שהלך בזה עד קרוב לעיר וא"כ י"ל שהלך בכפר בגילוי הראש ואין לומר שקנה לעצמו כובע אחרת דלמה שלך בשל אחרים ולא בשלו א"ל שכאמר שנזדמן לו בכפר כובע אחרת או שהחליף בחורה שלשה עם כובע דהיינו השאילו ואשאילך וכל אלו השמות רחוקות הן ולפי דעתי שמענן אשה בסברות זרות כאלו אין רוח חכמים נוחה הימנו :

ואי מטעם שלא אמרו הגוים קברתיו לדעת הרמב"ם כבר כתבו רוב המפרשים דאפילו רמב"ם לא מצריך אלא בשאין הגוי מכירו וכבר הוכח בתשובי' דכמ"ג שאמר הגוי היהודי מעיר פלוני מקרי מכירו דהא הרב בעל ה"ש בשם רכ"ג כתב ג"כ חלוק זה לדעת הרמב"ם וגם כתב דמהרי"ם ז"ל בתשובה שהבאתי לעיל ס"ל הכי דלא בעינן וקברתיו במכירו ומהרי"ם איירי שלא אמר הגוי כ"א היהודי מעיר פלוני כמבואר בתשובתי אלמא שזה מקרי מכירו כיון שהגוי אמר שהוא מקראקא ולא מקרי שאינו מכירו אלא אם אומר הגוי סתם יהודי שילא עמי מת שאינו אומר מי הוא או מאיזה מקום הי' ועוד שהרי הגוי שהגיד לבעל יודא ואביו אמר כי הכפרי הא' ברח מחמת שהגיד כי היהודי שוכב כאן ולא הודיע להפריץ שלו א"כ מבואר שהיהודי שנהרג שוכב עדיין שהרי הוא אומר אשר היהודי שוכב כאן ולא אמר שכב כאן משמע שידוע לו שהוא שוכב עדיין וזה היה כמה ימים אחר ההריגה כמוכח מתוך העדות וא"כ שכב עדיין שמה כל אותן הימים ואין לך קברתיו גדול מזה שהרי קברתיו לאו דוקא אלא אפילו שאר דברי הוכחות שברור מתוכם שמת ודאי אלא שיש לספק בהוכחה זו כיון שכפר אייזק חזר ופירש דבריו בעדותו שהגיד בח"ה לפני עם הב"ד שישבו עמי אשר הגוי הגיד זה לא היה מסל"ת אלא ע"י שאלה דכתי שהגוי הראשון שהגיד ההריגה הסיח לפי תומו אך כששאלו אל הגוי הלעשכ"י שאלוהו אם שמע כלום מהיהודי שנהרג ומ"מ נראה דאין זה שאלה שהרי לא שאלוהו אם נהרג היהודי אלא לא שמעת כלום מהיהודי הנהרג משמי שהוא נהרג אלא לא שמעת איך היה הדבר איך הרגו או מי הרגו והוא השיב כי הקאמארני"ק יודע אשר היהודי שוכב ביער הרגו והרוצח קורדייק הרי שלא ביקש להודיע הריגתו אלא אופן הריגה גם אמר בדרך ידוע אשר היהודי השוכב ביער משמע שהוא ידוע שהוא שוכב וא"כ כיון שמה דברים שאינם מענין השאלה אין זה תשובת שאלה כי למה הגיד מה שלא בקשו ממנו ויש לאל ידי להביא ראיות אלא שאין לורך שטעם ראשון מספיק לבד ועוד שהרי היהודי מלאוהו ביער במקום שהגידו שהוא שוכב והביא בגדיו א"כ היינו מוכרחים לומר שבעלה של זו שהודה הרוצח לא הרגו לגמרי וברח והרוצח לקח בגדיו והנהרג אחר הוא ובעלה השאיל קצת בגדיו וכל הכפריים שהגידו שנהרג מעו והיהודי השני הנהרג באמת העלימו הריגתו והגוי הראשון שהסיח לפי תומו שמע מן הלעשכ"י שיקר להיהודים ואמר שבעלה שוכב ואינו כ"א אחר כ"ז דברים שאינם מתקבלים מלבד הוכחות והומדנות אשר כל עולם יעידון ויגידון כי זה הוא ולכן נראה להתירה בלי ספק אפילו בלא בדיקה בקראקא כמ"ש ובבדיקה שם טעה דאין כאן בית מיחוש ובלבד שיסכים עמי עוד א' מבעלי ההוראה המפורסמים ושלום על דייני ישראל ·

שאלה נה יהושע מלא רוח חכמה ודעת ויראת ה' היא אוצרו · נוהג כצאן יוסף כצאן קדשים כרועה ירעה עדרו ושמרו · מלך מלכי רבנן ואשר המלך חפץ ביקרו הוא הרב הגדול היושב בשבת תחכמוני ראשונה במלכות כבוד הגאון כמוהר"ר יהושע ר"מ דק"ק קראקא יצ"ו · אתה ה' תעמידנו ותכלכלנו · וכבוד והדר תעטרנו ורב שלום לאהובי תורתי דתל וכאל"ש :

מכתב מכ"ת מכתב אלקי' חרות על הלוחות ע"י הענוה אשר שלח לי מכ"ת קבלתי גם אחי הגדול הגאון מהר"ר יעקב נ"י שלח לי את תשובתו הרמתה גם הוא ואלו ואלו דברי אלקים חיים הם מרועה א' ניתנה ואני איני כדאי שתשלחם לי ומה אעשה והנה מאמר מכ"ת גזירת עירין ומימר קדישין לא אוכל לעבור את פי פה קדוש ואין מסרבין לגדול ואבא היום אל העיון תלמוד תורתך לאשון ראשון תחלה כאמר בעד הראשון יהודה בר' יצחק אשר שהליך מכ"ת לדייק מלשון הגוי שאמר ליודי ג"א לו יענס פויער וועלכע ביוואר ווערין ווא דער יוד איז וואס איז גיהרגיט ביוואלין פון קראקא · ודן עלי' כתי"ר ועל לשונו דהוה כאלו אמר בפירוש אותו יודי שאתם מחפשים ואין לך עדות ברורה יותר מזה דהוי כאלו הזכירו בשמו מה שנראה לענ"ד שאין הלשון סובל פירוש זה מ"מ אפי' כי יושבנא למכ"ת את זה ואפי' היה אומר הגוי כן מפורש אל המחפשים לא בשביל כך אנו כאמר שעל בעלה של אשה זו אומר שהרי אנן סהדי שהגוי הזה אינו מכיר את היהודים האלה שבאו לדרוש ולחקור בשביל ההרוג הא פשיטא דלא דיבר הגוי עם היהודים אלא לפי מחשבתם שאתם מחפשים את ההרוג לכו אצל הכפרי האחר והוא יגיד לכם וכו' ולפי שראיתי למכ"ת בסוף דבריו שחזר ומחא ליה אמוחא של עד זה ע"כ כשעה מזה ונלכה דומיה לבקש שריותא דהאי איתתא בעדים האחרונים ועברתי על הגע"ש שהוגבה בחיי הגאון מהר"ר יואל ז"ל ואין תועלת יוצא מכאן · אמנם בב"ד שהוגבה אחר מותו בו כדבר וממנו יקח פריו להתיר אשה הזאת בעד הראשון הוא אייזק מכעסיל מין ים מל"ת גמור מפי שפקיד ובקשור דבריו לפניו ולאחריו בדעת הר"ן וגם הזכיר שם עירו של ההרוג גם מפי השופט מל"ת גמור וכפל ושילש את שידוע להם בלי ספק שנהרג היהודי מקראקא · גם בעדות יודי בכמר אייזק מפי העכו"ם שלא ניכרין הדברים שהיה מל"ת ושהזכיר הרוצח שם עירו של ההרוג והעיכוב לא היה אלא בשביל דבר גניבה של אחר גם שכ"ת

בדברי שעל אייזק מכעסיל מין ים בו מל"ת דברים מספיקים להתיר את האשה אלא שכאן לא הזכירו שמו רק שם עירו ובאנו לדין התוס' דמספקים ובזה יסיים דברינו מעתה :

פלפלת בחכמה ודעת וחקרת וכתבת מכ"ת וז"ל בכ"ד יש עדים שבעלה של זו היה בודאי באותו גליל כנזכר בעדותו של זעלי"ג שהלך עמו עד ז' פרסאות מקראקא ונפרד ממנו והוא הלך לקראקא אשר הדרך הולך על הכפר גנעשקי הנזכר בעדותו של הגוי א"כ זה היה בודאי בכאן אלא שבמקום שמא גם אחר בא והוא נהרג ובעלה של זו לעלמא אזל נהי ליה דכל הוחזקו בגמרא דגיטין פ' השולח וכן פ"ק דמציעא פירש"י באותה העיר ר"ל שנמצא בה הגט דלא אמרינן מאן יימר שזה הגט נאבד מ"ד זה שנפל מיד האחר וכו' · נראה זה דבר חדש לא שערום ראשונים וגם אחרונים ולפי דברי כת"ר א"כ מחפשים דקאמר בתוספתא אם לא יצא אלא הוא הנשא · טעמא דברור לן בודאי דלא יצא אלא הוא ולא אחר כלל הא אם יש ספק אם לא יצא גם אחר לא הנשא אע"ג דזה ודאי יצא והאחרים הן ספק יצאו ספק לא יצאו אפ"ה לא הנשא והוא שכתב הב"י בתשובה שהבדיקה צריכה להיות בודאי שלא נהרג שום אדם מאותה העיר זולת זה אבל לא סגי בשלא נודע שנתעלם יודי אחר זולת זה ופשוט הוא · ולכאורה מוכח דפ' האשה שלום דף קט"ו מה מכ"ת אומר דהשוא גבלא דאיתלי בים כולה ודאי דהוחזק ההוא גברא באותה גבלא דהא מדמה לה ר"ח בר אבין לעיסקו עליו בית :

ועוד שאמר איכא אמריכא אתא לאלולי ש"מ דעכ"פ הוא שהוא גברא באותו בי גבלא אלא שכולל מאה ואפ"ה קאמר גברא מוכחא דשרי איתא איכא אמריכי אתא לאלולי וכו' א"כ כ"ש בכ"ד דאין כאן חזקה כלל באותו מקום שנמצא בו ההרוג ואם חזקה זו שהיה באותו גליל רחוק כמה פרסאות ממקום ההריגה מועלת למקום ההריגה אפי' לפי דברי מכ"ת וכי כל הדרכים עשוים בשי"ג של קולים או בחומה ברזל סביב עד שאין מקום מעבר למקום ההריגה כ"א בשיטה תחלה באותו הכפר שנפרד ממנו העד כמו זעלי"ג · ועוד זה המקום אשר הכיתו כמו זעלי"ג הוא הדרך שמלך שכל העולם עוברים בו מיערסל"ב לקראקא א"כ כל בני קראקא לגבייהו הו"ל כשיירות מצויות שהכל מודים אפי' רבא דחוששין שמא איש אחר מבני קראקא הוא שנהרג בכאן ובעלה של זו אזל לעלמא כיון דאית כאן הוחזקו ושיירות מצויות וליכא מאן דפליג לא ולמד ממה שכתבו התוס' במס' גיטין פרק כל הגט דף כ"ו גבי הא דאיבעיא להו בי דיכא דרב הונא בד"ה כאן במקום שאין השיירות מצויות וז"ל וא"ת היכא דהוחזקו אע"ג דאין השיירות מצויות היכא מהדרינן מנא ידעינן דשל זה הוא וי"ל כגון דידעינן דמזה יצ"ם נפל ולא"ם שמא זהו של יצ"ם אחר דאין לחוש שגם אחר אבד כאן כיון דאין השיירות מצויות עכ"ל אלמא אי לאו טעמא דידעינן בבירור שמזה יצ"ם נפל הוה חיישינן ליצ"ם אחר אע"ג דהגט נכתב בסוירי ונמצא בבבל בב"ד דרב הונא ושלא דאתחזק שהוא בכאן עומד לפנינו ולווה שממנו נפל הגט ויצ"ם אחר מעולם לא אתחזק שהי' בכאן שכאמר שממנו נפל ואע"ג דאית כאן תרי ספיקי ספק אם כתב גט לאשתו מעולם אם לאו וספק אם היה בכאן ואיבד גיטו ואפ"ה לא מהדרינן לי' כ"ש בכ"ד דאין כאן שום הוכחה על בעל אשה זו בו יותר מאחר :

גם מה שכתב מכת"ר דכל הוחזקו בגמרא דגיטין פירש"י באותה העיר ר"ל שנמצא בה הגט וכו' איני מבין לשונך אם רצונך לומר כמשמעו באותה העיר שנמצא בה הגט הא לאו הכי הוה עובדא דאשתכח ב"ד דרב הונא דהוי כתיב בסוירי ובי דיכא דרב הונא בבבל הוי וכן בסמוך כתב מכת"ר כדברים האלה דבגט שאני דכיון שהוחזק ב' יצ"ם בכאן במקום האבידה שכולל ספקא חיישינן לזה כמו לזה אע"ג דזה ידעינן מ"מ כיון שהוא בודאי בכאן חיישינן וכו' עכ"ל מכ"ת גם זה איננו מובן לי לענין מה הוחזקו שני יצ"ם כאן במקום האבידה הא הגט נכתב בסוירי ושלא הוחזק שהיה בכאן וקבלא שממנו נפל ואם בזו לא הועילו חזקתו וחיישינן ליצ"ם אחר כ"ש בכ"ד וכדאמרן ·

עוד כתב מכ"ת וז"ל תדע דהא גבי גט אם הוחזקו שנים בעיר פלוני ושלח א' גט למקום אחר ונאבד ממנו ולא שכיחי שיירות וכי חיישינן אפילו לר' זירא לאחר וכ"ת ה"נ א"כ למה חיים דוקא בהוחזקו ב' יצ"ם בעיר אחת אפי' בשני עיירות כיוס כיון דמיירי שאין שם העיר כתוב בגט לפי מ"ש הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סי' כ"א וכו' עכ"ל מכ"ת ותמה אני ונמכ"ת עד"ז דהא ודאי לר' זירא חיישינן כשהוחזקו ב' יצ"ם בעיר אחרת ושלח גט למקום אחר ונאבד שם ורצוי' לדבר דקאמר פ' כל הגט עבד רבה עובדא בשהיא גיטא דאשתכח בי כיתנא בפומבדיתא כשמעתין איכ' דאמרי בדוכתא דשרו כיתנא ואע"ג דהוחזקו דלא שכיחן שיירתא ומשמע לי אע"ג דהוחזקו בעיר א' במקום שנכתב שם הגט קאמר ואשתכח בפומבדיתא וה"נ מוכח מלשון רש"י ז"ל שכתב ואעפ"י שהוחזקו שנים באותה העיר באותו השם ולא מיירי דוקא בגט שנכתב ונאבד במקום א' לא ה"ל לרש"י למנקט רק שהוחזקו שנים בעיר דהוי משמע בכאן בפומבדיתא אלא ודאי דעת רש"י ז"ל להודיענו דלא איירי אלא דוקא שהוחזקו במקום כתיבת הגט ולפיכך עבד רבה עובדא והחזירו כיון דלא שכיחי שיירתא ול"ס לאידך שבא הכא כיון דאין השיירות מצויות אבל אי הוי גט שנכתב בפומבדיתא והוחזק שם ב' יצ"ם מודה רבה דחיישינן לו כיון דאיהו מוחזק בכאן ויכול לילך בי כיתנא כמו זה דמה לי שיירות מצויות או אינם מצויות כיון שהוא בעיר וזה פשוט ודאי בדברי רש"י ובסוגיא דשמעתא והשתא כיון דקאמר תלמודא עליה דההוא עובדא דעביד רבה כשמעתי' ש"מ דר"ז פליג עלי' וס"ל דבשהוחזקו במקום כתיבה ושלח א' למקום אחר ונאבד ודאי דחיים לי' לר' זירא אעפ"י דלא שכיחי שיירות :

ומה

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ומה שכתב מכ"ת א"כ למה חייש ר' ז"ל דוקא בהוחזקו בע"א אפי' בשני עידות כמו א"כ דחייש אלא עם שע"ל הוא כתובה בגט ומוכח מתוכו ומה שהביא מכ"ת ראיה מדברי הרא"ש אין זו ראיה דודאי הרא"ש מכשיר הגט אפילו אם לא נכתב שם הע"ל בגט מ"מ היינו שהלמוד דכל הני עובדין בפ' כל הגט ופ' האשה שלום כולן איירי בשנכתב שם הע"ל בגט כדקאמר בהדיא בגמרא ·

שוב כתב מכ"ת במעשה ר' יצחק ר"ג פ' האשה שלום דף קט"ו ובזה הי"כ אי ודאי הוי ידעינן דיצחק בעלה של זו יצא מקורטבה והלך לאספמיא אפילו הוחזק עוד יצחק ר"ג אחר בקורטבה ל"ש אפילו לאביי שהלך השני כיון דלא ידעינן מיני' ותדע דהא התוס' וכל הפוסקים מוקי להך עובדא בלא הוחזקו והכיחי שייכתא דבהוחזקו מודה רבה כדמוכח לקמן גבי ענן ב"מ נהרדעאי ואי קושיא דלמא שאני לקמן דכתב גם מענן ב"ש ולא ידעינן מי הוא אבל גבי יצחק ר"ג דלמא איירי דידעינן בודאי שזהו הלך לאספמיא אלא דכיוון שמא גם האחר הלך והוא שמת לכה ל"ה וכו' שתי תמיהות אני תמה על מכ"ת בזה חדא דהא עובדא ודאי לאו הכי הוה דהא מלתא דפסיקא קאמר תלמודא יצחק ר"ג אחוי' הוה קא"ל מקורטבא לאספמי' וכן שלחו והודיעו מהשם יצחק ר"ג וכו' מ"מ דבהא ליכא פסיקא שאותו יצחק שיצא מקורטבה הוא שבא לאספמיא והכי"נ ונתברר להם הדבר הזה באספמיא עפ"י עדים שהלכו עמו מקורטבה עד שבאו לאספמיא וא"כ הכי אלא שהיו מסופקין ביצחק אחר שלא היו מכירין אם בעלה של האשה זו היה אם לאו וכיון דלא הוחזקו ביצחק אחר פליגי בה אביי ורבא · ועילא כדהו דברי מכ"ת דלא אפשר להעמיד דאיירי בידעינן בודאי שבעלה של זו הוא יצא מקורטבה ללכת לאספמיא אלא דאין אנו יודעים אם היא בא לאספמיא או דלמא אזל לעלמא ואידך יצחק בא לאספמיא א"כ ז"א בודאי דהא הן הן עדיו שיצא מקורטבה ובא לאספמיא והכי"נ כדאמרן ועוד קשה לפי דברי מכ"ת הבאת ראיה לסתור ולהדבה כיון דלא מוקי לה לסך עובדי בדקאמרת מ"מ דס"ל כל כי האי גונא דהוחזקו שני יצחק ר"ג בקורטבה אפילו רבה מודה דחיישינן לי' לאידך משום דאין זה חזקה מעלייתא לומר כיון דידעינן בי' שיצא ודאי ואידך לא ידעינן אם יצא אם לאו תלינן לקולא אלא חיישינן שמא האי אזיל לעלמא ואידך הוא שבא לאספמיא וכאותה שכתבנו בתוספתא דמספקין באותה הע"ל אם לא יצא אלא הוא תנשא וכמו שכתבנו למעלה דדוקא כשברור לנו דלא יצא אלא הוא ולא אחר הא אם יש ספק שמא יצא גם אחר כמו הכא בכה"ג ויצחק ר"ג ד"ש לחוש שמא יצא גם הוא ודאי דחיישינן ולא תנשא וכמו שהוכחנו לעיל גם מדברי התוספות פ' כל הגט דבהוחזקו שני יצ"ש אע"ג דלא שכיחי שיירתא לא מהדרינן אפי' לרבה אלא משום טעמא דידעינן בודאי שזה יצ"ש אבד גיטו ולפיכך ל"ש לאידך יצ"ש שלא ידעינן בודאי שזה אבד גיטו ודאי חיישינן גם לאידך ולא אמרינן דכבר הוחזק בזה בעירו שכתב גט לאשתו ואידך לא ידעינן אם כתב גט לאשתו וה"ל כמו יצא זה ודאי וזה ספק אם יצא אם לאו אלא ודאי חזקה זו של יציאה ושל כתיבה אינה חזקה לתלות לקולא אלא לחומרא אזלינן .

וראיה לזה עוד מההיא גיטא דאשתכח בסורא וכתיב בי' הכא בסורא מתא אנא ענן ב"ר חייא נהרדעא פטרית וכו' ובדקי רבנן וכו' ואמר רבא אפילו לדידי הכא חיישינן והשתא הא הכא דאשתכח הגט בסורא הא אתחזק האי ענן ב"ח דכתב גט לאשתו ואידך ענן ב"ח מסורא לא אתחזק אם כתב גט מעולם לאשתו ואפ"ה חייש רבא לאידך ענן דלמא בגמלא פרחא אזל א"כ בקפילה ולהא מילתא משמע דאין חלוק בין שיירו' מצויות או אינן מצויות דמה לי מצויות דהא בסורא נכתב וענן ב"ח מנהרדעא הוי הלכך לאינש דעלמא ודאי דל"ש אפילו לאביי כדמוכח מההיא עובדא דאייתי אביי למלתי' שם ההוא גיטא דאשתכח בנהרדעא וכתיב בלד קלוניא מתא אנא אנדרינלאי וכו' ושלח לי' תבדוק נהרדעא וכו' וש"מ דמודה אביי דבדיקת נהרדעי לחוד סגי ואפילו בשיירות מצויות דל"ש לאחרי נהרדעי וכמ"ש לרבא דל"ש לאינש דעלמא אלא משום דהוחזקו תרי ענן ב"ח הוא דחייש וש"מ דחזקה זו שכתב גט לאשתו ואידך הוא ספק ל"ש וחיישינן לה אפילו לרבא כ"ש לאביי דחייש לה א"כ חזקה זו שיצא זה יצחק ר"ג ודאי ואידך יצחק ספק אם יצא כ"ש דלא מהני אפילו לרבא כ"ש לאביי :

ועוד כתב מכ"ת שאר דקדוקים בדברי התוספות להעמיד שיטתו דמר ולא ראיתי להאריך בזה עוד ואקוה לאל גומר עלי שמתוך דברינו אלה והלעת דברים שכתבתי עד הנה יתבררו כל דברי התוס' פה על נכון מראש עד סוף:

שוב הביא מכ"ת ראיה ממה שכתב הב"י בתשובה הראשונה מדיני גוי מל"ת שהגידו שני ישמעאלים שהיו מדברים ואומרים בתוכם שהרגנו את חביב יהודי שפגענו אותו בירידת מלקה לווירצ"ילה וכתב הב"י דליכא לספוקי שהרואים לא הזכירו שם מקומו שאין ידוע לנו אם בעלה של אשה זו היה הולך ממלקי"ה לווירצלי"ה וכו' ודייק מינה מכ"ת הא אי הוה ידעינן שהיה הולך ממלקי"ה לווירצלה אע"ג דלא הגידו כ"א שמו חביב ומי ידעינן מהיכן הוא אם מכאן אם מעלמא וא"ה הכא דאמרי שזה עצמו הלך כאן עכ"ל ואין אני רואה בכאן שום ראיה דהתם אם הייתו יודעים בו שהלך ממלקי"א לווירצלא והרואים הגידו לפי תומם שהרגו את חביב יהו' בירידתו ממלקי"ה לווירצילה הרי כאן עדות שלם והוי"ל ממש עובדא דיצחק ר"ג דמקום מלקי"א לאינם זה הוי קורטבה ליצחק והרואים במל"ת שהעידו שהרגו את חביב יהודי בירידתו ממולקי"ה לווירצילה עדותם מועלת כמו אותן העדים דיצחק ר"ג שיצאו עם יצחק מקורטבה לאספמיא דהשתא ליכא למיחש הכא רק אם לא נודען אינש דעלמא שנקרא שמו חביב למלקי"א לכ"ע ל"ש כמו שאין חוששין שמא יצחק ר"ג אחר נודען ובא לקורטבי"א אלא אמרינן כאן נמצא בקורטבא וכן בכאן דב"י במלקי"ה וכאן היה והיא שירד לווירצלי"ה ואותו הרגו אבל בכ"ד שאין הגוים מגידים מקום יציאת היהודי אלא שם עירו לבד מקרלקא אין כאן עדות שלם להשלים ולומר שזה הוא בעלה של אשה זו ואינו דומה כלל להא דיצחק ר"ג ואפילו רבא מודה דחיישינן לאינש אחר מקרלקא וכ"ש דאפילו שמו לא הזכיר אלא יהודי מקרלקא וכן מצאתי בתשובת הב"י סי' ח' על א"ע א' מסופיאס וכתב הב"י שאין לדמותו לעובדא דיצחק ר"ג דכיון דלא הזכיר את שמו לא דמי לההיא דיצחק והדבר זה ברור בלא ספק כלל :

יען כי ערבוים עלי דברי מכ"ת את שאתי לא אכלא ולא אעלים עיני ממה שראיתי בדברי מכ"ת ולא אכסה ממכ"ת אשר כתב מכ"ת על דברי הרב ר' יוסף קארו ז"ל בתשובה הנזכרת אחרי שהביא הב"י דברי נמוקי יוסף וסיים עליה הרי בהדיא שאלו לא היה ידוע שיצחק ר"ג בעלה של אשה זו יצא מקורטבה הייתי חוששים לאחרי יצחק ר"ג עכ"ל הב"י וכתב מכ"ת עליו ובזה הלשון נראה מדברי הב"י שהוא מפרש מה דכתב הני שעדים ראו אותו יצחק של קורטבה וכו' פירושו שראו יצחק בעלה של אשה זו שהיה בקורטבה יצא עמהם וזה תימה גדולה א"כ איך אפשר לשום לאסר כיון שבעלה של זו יצא עמהם ובא עמהם שם ואם נאמר שלא היו מכירין אותו רק שהיו יודעים שבעלה של אשה זו היה בשיירא עמהם ושמא נשמט בדרך ואזל לעלמא ובא אחר למקומו א"כ כו' עכ"ל דמכ"ת ואני פליאה נשגבה בעיני והאיך חשב מכ"ת על הרב ר' יוסף קארו ז"ל שהוא אורו של עולם כזאת ומי דחק את מכ"ת על ככה ודעת שפתיו ברור מללו שאומר שאלו לא היה ידוע שיצחק ר"ג יצא מקורטבה הייתי חוששים לאחרי יצחק ר"ג ומ"מ בעלה של זו לא שהעידו העדים על זה אלא מ"מ קורא לפי שבמחשבתינו קורא אותו בעלה של זו כיון שאנו מכירין את בעלה של זו שהוא דר בקורטב"א ולא הוחזק אחר עוד אנו אומרים שהוא הוא יצחק שהעידו עליו עדים שיצא עמהם מקורטבה ולאסר ל"ש והיא שמסיים הב"י שם וכתב ובכ"ד כמי דלא ידעינן שבעלה של אשה זו היה יורד ממלקא חיישינן ואין ספק ביאור כוונת הב"י כי כן היה לענ"ד · שוב כתב מכ"ת וז"ל ואע"ג דהעד מעיד ששכימו בבריגל שהוא ז' פרסאות מקרלקא והסבירו לפי דברי הגוי היתה יותר קרובה לכאן לקרלקא וי"מ נראה כיון שפניו היו מועדות לילך לקרלקא והכימו העד בדרך שהלך לכאן יקרא הוא ודאי ואידך ספק וכן מוכח בהדיא בדברי הב"י שכתב דאי ידעינן שהיה הולך ממלקא וכ"כ גבי יצחק דידעינן שיצא מקורטבה לילך לאספמיא משמע שמסתמא אמרינן שהלך לשם ולא אמרינן שחזר עכ"ל ודברי תימה הן כי לאו העדים העידו שיצא עמהם מקורטבא ובא עמהם לאספמיא אלא שלא היו מכירין אותו אם הוא בעלה של אשה זו הדר שם או אינש אחרינא יצחק אחר וכמ"ש למעלה וכן דעת הב"י בלא ספק :

סוף דבר הכל נשמע שלא ע"י חפוש ודאי שאין תקנה לאשה זו אמנם אפילו בחפוש הזה צריכים אנו לחפש ולפשפש במאד מאד וכבר נתקשה בו גם הרב ב"י בתשובה ויותר ממנו הרב הגדול מהר"י אלי' מזרחי ז"ל בתשובה ס"ס ע"ח אלא בספרים שלנו יש חסרון מטעות הדפוס אמנם בתשובת מוהריב"ל ח"ג סימן י"ח וכן בתשובת מהר"א ששון ס' י"א העתיקו את דבריו מתוקן בלא טעות שכתב דל"מ החיפוש אלא כשאומר א' שיצא עמנו ממקום פלוני והזכיר הזמן שיצא אבל כשאומר מת פלוני ממקום פלוני לא מהני החפוש דדלמא יצא אחד מעיר זה שנים רבים ולא חזר לביתו ונשכח הדבר ולי בעניי יש לי מקום עיון בתלמוד להביא ה"י לסברא זו דודאי איכא למיחש לשכחה כזו דקאמר פ' האשה שלום דף קט"ו האי גיטא דאשתכח וכתב בה בלד קלוניא מתא אנא נהרדלאי נהרדעי פטרית כו' ורבא אמר ואם איתא יבדוק כל עולם ופירש רש"י ואם איתא דחיישינן יבדוק כל העולם מבעי לי' שמא אנדרולינאי אחר היה בנהרדעא והלך לו ע"כ הרי לך דלרבא היכא דאתינן לידי חפוש לא סגי בחפוש באותה העיר אלא חיישינן לשכחה ואפילו כי הכא שהזכיר את שמו אנדרולנאי דליכא למיחש לשכחה כולי האי כ"ש בכ"ד דלא הזכיר את שמו אלא שם עיר כ"ש דאיכא למיחש לשכחה ודע שהרב מוהר"י ן' לב אחרי שהביא דברי הרא"ש הנזכרים כתב עליו וז"ל אך אמנם הרב הנזכר בעצמו כתב בפסק של עזריאל מקוסטנטינא בס"י ע"ז בספק זה ומי שמעיין בדברי הרא"ש באלו שני הפסקים וכו' וסיים דבריו וז"ל ומה שיראה לי הנכון הוא מ"מ בפסקי עזריאל מקוסטנטינא וכיון דכן הוא בכ"ד יעשו החפוש באנדריגנאפל אם יש מי שיזכור שיצא אדם משם ולא חזר לביתו ולא נודע מקומו איו ואם לא יזכור אדם מזה השאשה הזאת תהי' מותרת עכ"ד וכבר הביא דבריו גם הרב מהר"א ששון בשאלה י"א ואני בעניי נפלאתי מאד מדבריו ואין אני רואה שום סתירה בשתי התשובות של הרא"ש ז"ל אלא אלו ואלו דברי אלקים חיים שמה דבתשובה הראשונה היה המעשה בשלא הזכיר את שמו ולא שם אביו אלא שם עירו לחוד ובתשובה השני היה המעשה שהזכיר שם עזריאל ושם עירו ובזה הכריע הרא"ש ורצה להקל הואיל והזכיר שמו ושם עירו תדע שהרי הרא"ש ז"ל שם בתשובה עזריאל מסייע מדברי ר' ישעי' והרב השני שכן שכתב בהדיא אם הזכירו שמו ושם עירו ולא שם אביו מחפשים באותו העיר אם לא יצא משם מי ששמו כך אלא הוא תנשא אשתו עכ"ל הרי לך דלא כתב ריא"ז ז"ל להתיר ע"י חיפוש אלא דוקא אם הזכירו שמו ושם עירו וש"מ הא אם לא הזכירו רק שם עירו לבד אין החיפוש מועיל כלום ולפ"ז ודאי שיש לחוש

על

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

על מוהריב"ל איך נעלם זה מעיניו ואיך פוסק בפשיטות ומוציא מתוך דברי הרא"ש לסמוך על השמות אפי' כשלא הזכיר שם עירו לאו מה שלא(עלה)על דעת הרא"ש מעולם אלא אדרבה יצא כנגדו ופסק בפשיטות בתשובה הראשונה דאינו מועיל השם כשלא הזכיר שמו עם שם עירו ומאן נגר ובר נגר דיפרקינ' וכ"ש שהרב ריא"ז כמי ס"ל הכי כדאמרן עוד יש מן הקושי' בכ"ד ואיך אנו יכולין לסמוך על דברי הגוים שהגידו שהוא מקראקא הוא"ל שמפורש בב"ד בכל העדות שלא היו אומרים כן אלא כפי ששמעו מפיו של אותו איש שאלוהו הגוים בקרעטמא מאיזה מקום הוא והגיד להם שהוא מקראקא גם אכן קשה שלא היו הגוים מכירים את הא"ש ההוא וא"כ מאן לימא לן דקושטא קאמר להו דהא ודאי כל הולכי דרכים הבאים מארץ רחוקה משני' אבל כל בעלי שכל יענה את הגוים השואלים אותו ומגיד להם שהוא ממקומות הסמוכים העיירות הקרובות גם תולין עצמו תדיר באילן גדול ר"ל בערים גדולים האדירים אשר במדינה ובאותן העיירות שאיזה שר גדול ותקיף מושל בה הוא יגיד שהוא מאותו מקום כדי ליראם לאותן גוים השואלי' ולפ"ז אין כאן דבר ברור שהוא מקראקא וכפל היפוש דקראקא ואל תשיבני מתשובת מיימוני בעובדא דמהר"ם שהתיר ע"פ הגוי מסל"ת שאמר למה אינכם מביאים אותו יהודי מעיר פלונית שהם בשמחה ואנו תולין לומר שלא עפ"י שמת הגיד הגוי שהוא מעיר פלוני אלא נתברר לו מפי אחרים שהמה מכירים אותו כשם שתולין להקל בשאר דברים כיוצא בזה אבל הכא בכ"ד דידעינן בודאי שלא הגידו הגוים שהוא מקראקא אלא מפי ההרוג האיך נוכל לסמוך על עדות זה:

וכבר הרגיש גם הרא"ש בתשובה הנזכרת בפסק של עזריאל סימן ע"ו בדבר זה שכתב וז"ל וא"ת היכא דלא הכיר העד שמו ושם עירו אלא מפי עצמו מאן לימא לן שלא היה משקר כמנהג הולכי דרכים שמשנים שמם ושם עירם מפני כמה דברים כדלעיל לפי שלפעמים בורחים מחמת ממון או מחמת מרד וכיוצא בזה י"ל דכולי האי לא חיישינן דא"כ האיך התירו חכמים את האשה בעדי אותו שהעיד על מיתתו של יוחנן בן יונתן אריי דמכפר שיחא שלא הכיר אותו אלא עפ"י מה שהגיד לו הוא בעצמו כדאיתא בשלהי יבמות עכ"ל והכא תיובתא חזינא הכי ופריקא לא חזינא הכא דהא ודאי מעשה עובדא ליכא ראי' כלל משום דהתם לא שאלו אותו יודי לא על שמו ולא על שם עירו אלא ע"י מעשה הגיד לו על גבורתו שעשה בגיים רודפיהם ואמר להו אותו אדם שנתלוה עמהם ישר כחך אר"ס א"ל יפה כוונת לפי שכך קורין אותו בעירי וכה"ג ודאי דקושטא קאמר לי' דמה לו לשקר להוציא שקר מפיו לסכנה והוא לא שאל אותו על שמעיד שמעשה עצמו מוכיח עליו שכן היה אמנם בכ"ד שהגוים שאלוהו על מקומו ודאי או קרוב לודאי הוא שלא הגיד להם האמת מכל הני טעמי שזכרנו ובאמת שאני תמה מן הרא"ש שהיה רב גדול וקרבי רא"ש קרביו בהם יכנה כל אפסי ארץ ואיך נתפייס ברא"ש זו והעלים עיניו מחילוק זה שאנו מחלקין שהן מילין דבדורין ומילי דטעמא · עוד אני אומר אפי' אם כדברי הרא"ש כן היה אין כאן ראיה אלא כי עובדא דידיה שהעד שהעיד מפי המת ישראל הוה וכן עובדא דיוחנן כמי בעד ישראל הוה מעשה וכן הרא"ש בתשובה במעשה דר' אשר בר' חיים וגם מהרי"ק בשורש קע"ו דסמכו אעובדא דיוחנן להתיר בעד ישראל מיירי ובהא ודאי אנא כמי מודה ליה דל"ח לשמא זו שמא שינה את שמו ושם עירו בפני ישראל דמה לו לשקר בפני ישראל דאי משום יראה אחזוקי איכשי' ברשיעי לא מחזקינן ואי חששי' כמי שמא בורח הוא חששא לרחוקה היא ועל יהודי מפי יהודי לא מספקא לי כלל אבל הגוי שמעיד מפי המת בזה ודאי איכא למיחש ומשמא קרובה היא שמשנה את שם עירו בפני הגוים מטעמא דכתיבנא ובתחלת עדות הוא דאמרינן בפ' יש בכור ד' מ"ו ע"ב דכי אקילו רבנן בסופה בתחלתה לא אקילו רבנן ופירש"י בסופה לאחר שכיוונו יפה שזה הקילו חכמים בסוף עדותו להחזיקו אפילו בעבד ושפחה אבל בתחלה תחלת העדות דהיינו ראית המת לאו אקלו עד שיכוונו יפה עכ"ל רש"י ז"ל והיינו טעמא כמי דגברא חרובה בפרק האשה אע"ג דמוכח מלתא טובא כמעט שהיא דבר ברור ואין לספק כלל בזאינם אחריכא אפ"ה היה לא מייא בר אבין משום דה"ל בתחלת עדות והחמירו חכמים למיחש אפי' למיעוט דמיעוט אפי' בדבר רחוק שהוא אלא אני נוטל בדבר שאיפוס בכ"ד שהם חששות גדולות וצריך עיון האיך נוכל למצוא דרך ישר להתירא דהך איתתא ואשיבה ידי על חששות אלו ואצרוף בכור סיגים כולי האי ואולי אוכל ככה לבלתי תעגנה כל ימיה ואען ואומר כנגד החששה הראשונה אשר אמרנו שהחשש היא קשה כ"ד מפני שאין אנו יודעים מאימתי נתחיל לבדוק ולחפש ושמא נשבה איזה איש יצא מקראקא ולא חזר ע"ז יש לנו לומר הכי מהר"ם בר' ברוך התיר על פי הגוי מסל"ת שלא זכר יציאתו אלא שם עירו לבד ולא חשש אכן כמי למה ניחוש והא דמייתינן כמי ראי' לעיל מטעמא דאנדרו"לכאי יש לייסב ולומר דדוקא התם הוא דחייש רבא ואמר אם איתא תבדוק כל העולם משום דלגבי גט שנכתב בו אנא פלוני נהרדעא על שם עיר מולדתו כמו אברהם העברי ולעולם לא תמצא שם זה אפילו לזמן מרובה אחר יציאתו לכן ודאי דין הוא לחוש שמא יצא אנדרלינכאי אחר שנתגדל בעיר מולדתו ואין אדם מכיר בו אבל בכ"ד שאלוהו מאיזה מקום הוא וכי על עיר מולדתו שאלוהו הא ודאי דלא שאלוהו כ"א על מקום דירתו ומה היה להשיב שהוא מקראקא אם אין דירתו בקראקא לפיכך ליכא למיחש שמא אדם אחר הוא שיצא מקראקא ועבר עליו זמן מרובה אלא מאנשי קראקא הוא היושבים שם או שיצא מזמן קרוב ושפיר נוכל למיקם עלה דמלתא בבדיקה ע"י חפוש שילכו שנים אנשים נאמנים מבית לבית וישאלו את כל בני הבית שיתנו לב לדעת ולמנות אנשיהם כל בני אדם שהי' דרים באותו בית ואם איזה איש עבר ויצא מקראקא והיה מעופש בו אם הוא חי ויכתבוהו בספר לזכרון לחקור עליו זה אשר ראיתי לתרץ כנגד החששה קמייתא ויש לנו אמת שנסמוך אמהר"ם דהוא רב גוברין · וכ"ש דהריב"ל כמי הכי ס"ל וגם הרב ב"י אעפ"י שנסתפק בחיפוש לא קאמר למעקרי' לגמרי' אלא שצריך חכמים גדולים בקיאים לזה ובודאי שבלאו כל הכך רבותא למסמך עלייהו אפי' שלא בשעת הדחק כ"ש בשעת הדחק במקום עיגון:

אמנם החששה השנית שאמרנו שלא ידעו הגוים את היהודי מאיזה מקום הוא אלא מפיו הוא חששה גדולה בתחלת העדות ואין לנו שום ראיה משום מקום אם לא שנאמר כאן דמהר"ם בתשובה הנזכרת סמך על דברי הגוי מסל"ת שלא הזכיר שם ההרוג רק שם עירו לבדו וסמך עליה בפשיטות ולא חייש לדקדק ואפי' דרך משא ומתן בפלפולא בעלמא לא טרח להודיע לשואלים איך אנו נסמוך על דבר הגוי שאומר שהוא מעיר פלוני האיך הגוי הוא יודע את מקומו ושמא אינו כן וכיון שלא נתן לב ע"ז כלל ש"מ דפשיטא לי' דלעולם לא חיישינן אדברי גוי אם מזכיר שם מקומו אבל מ"מ קושי' איתברי' בגוי כדכה ואין דעת מסתפקת ומתפייסת בכך מפני שהוא קולא גדולה בתחלת העדות אם לא שנצרף לזה הבגדים והכתובת שאמר שיש באותן הבגדים מה שבני אדם מקפידין להשאילן לאחרים משום נקיות ואם לא הרי יש כאן הכובע שהיה בידו בשאלה ואין השואל רשאי להשאיל וכבר סמך ע"ז הרב הגדול ז"ל להתיר אשה עגונה לעלמא בתשובתו · ואעפ"י שהוא קולא גדולה ומאן חכים וספין למשרי כי האי כי אם הר"ב ר"י ז"ל דרב גוברי' וכי כא"ם גבורתו וכ"ש שהכובע הוא קל הערך אפשר שלא היה כתוב בעיניו להקפיד עליו להשאילו לאחרים מ"מ לצירוף דבר זה שהגיד להם ההרוג שהוא מקראקא שנאמר דקושטא קאמר להו נוכל לסמוך על סברת הרב ר"י קארו ז"ל וע"י חפוש דוקא כדאמרן וגם זו קשה בעיני אבל מה נעשה משום עגון צריכין אנו למשכן את עצמינו בעל כרחינו והא דאמינא לצרף הבגדים ואע"ג שבכל העדים שאנו סומכים עליהם אינו מוזכר בדבריהם כלום מבגדיו שהן מזה ההרוג הא עד הראשון כמו יודא ב"י העיד הגוי מסל"ת שבגדים הללו הן של יהודי ההרוג אלא שלא הזכיר שם עירו ומה בכך כיון שאנו יודעים שההרוג היה מקראקא מפי גוים אחרים מסל"ת והה"ד במעשה דילפק ר"ב שהעדים לא היו יודעים רק את מקום יציאתו מקורעבה וכן כל הני עובדי דאיין יודין ודקולר של בני אדם כיון דאין ידעינן שהיה ילפק ר"ב מקורעבה בעל האשה הזאת וכן ידעינן קולר של בני אדם מי ומי היו מתירין את נשותיהן ה"ה הכא והוא מטעם דמצרפים עדותם של הגוים במסל"ת להיות עדות שלם וזה פשוט:

ועל אשר לא הזכירו הגוים לומר וקברתיו והקיל ומרי מכ"ת מאחר שאמר הגוי דעל יהודי וזאת היה ואזל ליגע משמע שהוא שוכב עדיין והא יש זה כמה ימים אחר ההריגה וא"כ שוכב עדיין עם כל אותן הימים ואין לך קברתיו גדול מזה שהרי קברתיו לאו דוקא אלא אפי' שאר דברי הוכחות אלא שיש לפקפק בהוכחה זו שלא הגיד הגוי כ"א ע"י שאלה שאלוהו היהודים ומ"מ נראה דאין זה שאלה שהרי לא שאלוהו אם נהרג היהודי אלא לא שמעת כלום מיהודי הנהרג משמע שהוא נהרג אלא לא שמעת איך נהרג הדבר איך הרגוהו או מי הרגוהו וכו' עכ"ל ומי יודע לדברי מכ"ת בזה שנאמר כיון שאמר הגוי שהוא שוכב שם אחר כמה ימים מן ההריגה אין לך קברתיו גדול מזה מי לא אפשר שהוא שוכב שם ועדיין חי אלא שאינו יכול לילך ברגליו ולזה מהם ועוד הא כל עיקר שמצריך הרמב"ם לומר וקברתיו טעמא משום שמא בדדמי הוא אומר שמת מפני שחושב שאי אפשר שיחי' עם כל אותו הימים ועדיין הוא חי גם מדברי מוהר"ר איסרלן ז"ל בפסקים סי' רכ"ג יש מקום לדקדק דאין עדות הגוי מסל"ת שאומר בלשון שכיבה ואפי' אחר כמה ימים מועלת כלום בלא קברתיו לדעת הרמב"ם דאל"כ מאי ראיה מביא מעובדא דמהר"ם שמת יד בלא קברתיו דלמא אף הוא דקדק מלי הגוי שאמר למה אינכם קוברים את היהודי השוכב באותו מקום דלאו לאלתר היה אחר ההריגה ומש"ה התיר בלא קברתיו אלא ודאי שאין אנו אומרים דבשאר הוכחות אצ"ל קברתיו אלא כמו טלטול שהגיד לנו הגוי שהיה מטלטל את ההרוג ממקום למקום או שאר דברים כיוצא בזה שאי אפשר שהגוי אומר מת או נהרג בדדמי אבל הכא כשאמר הגוי שהוא שוכב עדיין מה הוכחה יש בכאן שאין הגוי אומר כן בדדמי אלא אדרבה כ"ש דיש לחוש שמא בדדמי הוא אומר שמת וכדאמרן:

גם הכית מ"ש מכתיר דלא"ז שאלה כיון שלא שאלוהו אם נהרג מי שרוצה לומר כן צריך רא"ש רבה דקיף כל סוף לא הוה דברי הגוי מסל"ת לא מצינו שהכשירו חכמים הגדת הגוי כ"א במסל"ת ומפני שאין זה מן הצורך לענינינו לא טרחתי את עצמי לחפש בסוגית התלמוד בשביל זה · ואמנם אם באים להזדקק שריותא דהך אתתא בעל כרחינו צריכין אנו לסמוך על דברי מהר"י איסרלן ז"ל שכתב שם בפסקים מסקנא דמלתא שלא נמנו העולם לומר בלל וקברתיו וכלל דקאמר משמע אפי' באינו מכיר וכבר סמך גם הרב הגדול מוהר"י קארו בתשובה א' ובכמה מקומות בתשובותיו על עדות מהר"י איסרלן ז"ל בזה להלכה ולמעשה גם שם בתשובת הב"י כתב כתב חכם א' והביא לדברי מהרא"י ז"ל ולעדותו וכתב עליו וכן נהגו פה פליכקו עיר ואם בישראל מימי קדם שהיתה עיר גדולה של חכמים ושל סופרים והאריך שם ועיין שם בדף ק"ז גם הרב ר' בצלאל אשכנזי סי' ל"ב האריך והכריע שאצ"ל וקברתיו ומביא לראיה דברי מהרא"י ז"ל ומגדולי המחברים הראשונים וגם אחרונים ע"ש ואם אלו הרבנים האדירים שבכ"א נמנו וקבעו הלכה כדעת הרמב"ם ואפ"ה כאן משום עגון סך ילו כ"ש אנחנו שבכל הוראתם מימיהם

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

מיניה אנו שומעים מימי מהר״י איסרל׳ ז״ל שהיה מבני אשכנז ובתראי דבתראי היא כ״ש שאין לספקק · וכל שהורה עמנו כהורה משה ואעפ״י שדברי מהר״ם איסרל״ש ז״ל בהגה״ה שלו נראה כנוטים מן הדרך הזה עקב היתה זוה אחרת עמו כמדומה לי בהבנת כוונת ר׳ איסרלין ז״ל אלי דנראה לי אני כותב וכבר בא מעשה לידי זה כמה שנים שעברו והסכמתי הדבר להתיר את האשה בלא קבלתיו וכדברי מהרא״י ז״ל והסכימו עי׳ רבנן קשישא אשר במדינה והתירוה להנשא ושלא כדעת מהרמא״י ז״ל זאת תלאתי בעניותינו הכר נא מכ״ת ויהיה פי שנים ברוחך אלינו כי עמך מקור החכמה וביד מכ״ת להכריע השית ידך על שנינו ואם הרביתי לדבר קשה או תיובתא על כל פשעים תכסה אהבה וענוה ענותך תרבינו · כאוהב אברהם :

שאלה נו

חכו ממתקים דולה מים מתוקים מבארות עמוקים הלא הוא הגאון נר ישראל ואורו מופת הדור והדרו כ״ש כ״ג

פ״ה כבוד מ׳ אברהם נרו יאיר כאור שבעת הימים לעולמי עולמים :

הגיעני מגלה עפה מכופה בשלש עשרה כפה כתובה מפה ומפה אשר השיב כבוד מעלתך על דברי בדברים ערבים מבאר מים חיים שאובים ויען כי האשה דוחקת לא יכולתי להתאפק מלהשיב למכ״ת לפרש ולבאר דבריו ולהעמידם על עמדם ולא תמוט יסודם :

מה שהשיב מכ״ת על שכתבתי שלשון הגוי משמע שעל היודי שהיו מחפשין עליו הגיד ומכ״ת חולק על זה אין צריך להאריך יען שיש לנו לסמוך על שאר דברים הנה כי על משערתי לעהודה וכל בניני מתשובת מהר״ם וכ״מ לענין דיכא במקומות אחרים מ״מ נניח מזה ונבוא על העיון בדבר הנוגע לעיקר הדין :

ראשונה השיב מכ״ת על מה שכתבתי דלעפ״י שלא הזכיר הגוי שמו וקי״ל דכה״ג בעינן לחפש בעיר וכתב הב״י ז״ל בתשובותיו דהחפוש קשה מאוד שמא לפני כמה שנים יצא א׳ ולא חזר ועוד כתבתי דבנ״ד נראה לענ״ד דאין צריך חפוש כיון שהעד מעיד שבעלה של זו היה ודאי באותו הגליל אלא שנחוש שמא גם האחר בא לכאן להא ל״מ כו׳ :

ועל זה השיב מכ״ת דאם זה חדש היא לא שערום הראשונים דלפ״ז מתסבין דתני בתוספות אם לא יצא אלא הוא תנשא טעמא דבדור לנו שלא יצא אלא הוא הא אם יש ספק אם לא יצא גם אחר לא תנשא ואע״ג דזה ודאי יצא והאחרים ספק ועוד הביא ראיה מהסיא גברא חריבא דפי׳ האשה שלום דחיישינן שמא איכא אחרינא אתא לאליני ובעלה ערק לעלמא אע״ג דבעלה היה ודאי כאן ע״כ תורף דבריו בקצור ושאר דבריו אעתיק לקמן אי״ה :

אשיב תחילה על אלו שתי ראיות דאע״ג דאפשר לדחות ולפרש בע״א ממה שהבין כ״ת אין צורך כי נראה שלא חפץ כ״ת לדקדק בלשוני שאני בניתי יסוד תחלה על מה שכתב הב״י בתשובה בענין החפוש דטעמי׳ הוא כיון דיצא עוד א׳ אפילו לפני כמה שנים ולא נודע מה היה בו א״כ הוחזקו שני יצ״ש בעיר א׳ וחיישינן לאחר כמ״ש שם ועי״ז פלפלתי כיון דליכא למיחש לרובא דעלמא כ״א לאותו שנאבד מכאן שמא הקרה מקרה שזה נאבד נשאו הרוח עתה לכאן ובעלה של זו שהיה ודאי בכאן אזל לעלמא להא ל״מ וא״כ אזלא להו ראיות דמכ״ת כחדא דודאי לרובא דעלמא חיישינן דאע״ג דהיה יצא ודאי מן העיר מ״מ וכי הוא לבד יצא והלא כמה חמרים כמה גמלים יצאו כדאיתא במדרש ויצא יעקב וכיון שהגוי אומר שהיודי שיצא מכאן מי ידע מי יצא ואין זה ספק אלא ודאי שיצאו למאות ולא עוד אלא שאין לו דמיון כלל לנ״ד אפילו כאוכלא לדנא דהתם אומר שיצאו מכאן ולא הזכיר אימת יצא ושמא כוונתו שיצא לפני ל׳ שנים דכן משמע לדעת הב״י דמצריך חפוש מזמן ארוך וא״כ וכי מבני העיר יצא וודאי נאמר שהגוי היתה כוונתו עליו ואפשר הגוי לא ידע מזה כלום גם לא הזכיר שהיה מבני העיר ואפילו אם אמר א׳ מבני העיר שיצא מ״מ אינו אומר להיכן יצא וליכא סימן כלל וא״כ אלו אמר שיצא מכאן ללכת למקום פלוני ואנו יודעים בזה שהוא הלך למקום פלוני והיה בדרך זה ואומרים שנהרג זה האיש שהחזיק בדרך זה ל״ש לאחר והיינו ממש עובדא דיצחק ר״ג דלדעתי אפילו הוחזקו שני יצחק בכאן וידעינן בא׳ שהלך לאספמיא והחזיק בדרך זה אומרים שמת זה שהחזיק בדרך ולא חיישינן לאחר דזהו סימן גמור וכמ״ש לקמן אי״ה וכן בגברא חריבא מי יודע ענו שמא א׳ מעלמא בא דליכא למיחש לכל העולם ואפילו לגוים איכא למיחש התם ושמא גוי היה וגם אסתמיעתי לי׳ למכ״ת מ״ש רבינו ירוחם ז״ל בשם הרמ״ה דהתם איירי דהספק יד אינו מהאיש החריך אלא מאיש אחר וא״כ ודאי היה כאן גם איש אחר ואע״ג דקיים הרב דאם היד היה מאיש חריך נאמנת כיון שאמרה בעלי משמע הא לא אמרה רק בעלי אינה נאמנת מ״מ גם מזה אין ראיה דהתם אכן לא ידעינן כלל שזה האיש לבד היה שם אלא מפיה אנו חיין ושמא מעקרה ואמרה בדדמי אעפ״י שהיו שם אנשים אחרי׳ אומרת בעלה הוא מאומד דעתה דוודאי נטרף כדאיתא התם אבל כאן שכל ההולכים ליריד ימרקלב באו בשלום לפנינו והרי הם קיימים לא נעדר כ״א בעלה של זו (גם לא ידעינן שהוא לבדו נשאר שם) אלא שנחוש שמא אחד שנאבד מכמה שנים ויקר מקרהו שבא עתה לכאן ובא חשתיו והוא הלך נשא לא חיישינן כמ״ש ואפילו אם היינו חוששים מ״מ כיון דליכא רובא דעלמא אלא זה לבדו מלתא דלא שכיחא הוא ל״מ דזהו ממש כמו שני יצ״ש דל״ש לרובא דעלמא כ״א לזה דדמו כשמו ולכן ל״מ לדעת הרא״ם ז״ל כ״ש היכא דהוחזק במקום שנולד הספק גם היב״ש השני כאשר אאריך לקמן אי״ה · אבל לא הוחזק לא כיון שזהו ודאי והאחר ספק לא חיישינן לספיקא שיקרה מקרה שגם האחר נתעורר עתה לגרש את אשתו והניחה לד״א כתכונתו לגרש כשותיהן בעת א׳ לזה לא חיישינן ונ״ד גרע מיניה טפי הרבה כמו שאכתוב לקמן אי״ה ובלאו הכי יש לתמוה על מכ״ת על ראיה זו שהרי אני כתבתי בתשובתי דאם הוחזקו שני יצ״ש במקום שנולד הספק לא אמרינן בזה אין ספק מוציא מידי ודאי וכ״ש בכאן שהוחזקו למאות ולאלפים דהא לא ידעינן מי הוא כלל יהיה מה שיהיה אין כאן ראיה של כלום וזה שדקדקתי וכתבתי לשון תשובת הב״י דכנדון כזה שנאבד עוד איש א׳ דומה להוחזקו שני יצ״ש גם דקדקתי בלשוני וכתבתי אלא שנחוש שמא גם האחר בא בה״ש שידעם וכוונתי זה האיש שנאבד הקרה ג״כ עתה ל״מ והמדקדק בתשובתי יראה כמה ראיות שאין כוונתי כ״א כמ״ש עתה ראה מכ״ת כי לא הדא וחדא הוא והיא חלוק חזק וברור לחלק בין זה לראיות שהביא כת״ר וכל כי הני מילי מעליותא לימרו משמאי כיון דליכא אלא מעוטא דלא שכיחי אין ספק מוציא מידי ודאי אעפ״י שמדברי קצת פוסקים לא משמע כן כמ״ש לקמן אי״ה מ״מ הדעת מכרעת והסברא נותנה לחלק וכיוצא בזה מחלקים התוס׳ פ׳ האשה שלום בין נפילה דרבים ליחיד ע״ש :

ומ״ש מכ״ת להביא ראיה מתשובת הב״י שכתב שהבדיקה צריכה להיות בודאי שלא נהרג מאותה העיר שום אדם גם מ״ש דבנדון זה הוי כ״ש שאין כאן חזקה כלל באותו מקום שנמצא ההרוג כ״א רחוק כמה פרסאות כו׳ הנה כל אלו הדברים מבוארים בתשובתי הראשונה ואעפ״י כן אשיב ידי עליהם לפרשם לקמן בע״ה :

גם מ״ש מכ״ת ועוד זה המקום אשר הכירו כמו זעליג הוא הדרך שכל עולם עוברים בו מיערקלב לקראקא ל״כ כל בני קראקא לגבייהו הוי להו כשיימ״ל דהכל מודים אפי׳ רבא דחיישינן שמא איש אחר מבני קראקא הוא שנהרג בכאן כיון שיש כאן הוחזקו ושיירות מצויות ע״כ :

הנה מלבד שהרגשתי כבר בתשובה הראשונה בזה והשבתי תשובה חזקה דל״מ שיירתא כ״א היכא דמצויות מכל המקומות כגון מקום שווקים לא מחד אתרא · תדע דגבי גט אלו נאבד גט בכאן והוחזקו שני יצ״ש בעיר אחת במקום שנכתב הגט ושכיחי שיירתא ג״כ משם לכאן אבל ל״ש משאר מקומות כ״א מזה המקום וכי תעלה על דעתך דאיכא למ״ד דזה קרוי תרתי לריעותא והלא תרווייהו ניכא אלא חדא חששא ליצ״ש זה שבמקום אחר ושיפא דבזה ליכא למ״ד דהוי תרתי לריעותא ול״מ תרי״ל אלא בהוחזקו באותה העיר שנכתב הגט ב׳ יצ״ש דזה הוי ריעותא חדא גם שכיחי שיירתא מכל העולם וליכא ריעותא אחריתא דחיישינן גם לעלמא ואפי׳ לדברי קצת פוסקים שכתבו שם העיר בגט כמ״ש לקמן בע״ה חיישינן לשני עיירות שוין והכא משמע ליכא שיירתא ולא קאמר דשכיח מהתם להכא אבל שיירתא משמע מכל המקומות :

ותדע עוד דהא שכיחי שיירתא ולא הוחזקו פירוש שכיחי שיירתא מכל העולם דהתם אין שייך לומר מאותה העיר שהרי באותה העיר לא הוחזקו שנים וא״כ כי שכיחי שיירתא מאי הוי אלא ע״כ ל״ל דשכיחי מעלמא הס״ד בהוחזקו הוי פירושא הכי וכן משמע פשטא דליכנא דכל הפוסקים גבי תרי יצחק ר״ג וא״כ בנ״ד נמי א׳ כמה קראקויר שנאבדים היו ביערקלב בודאי מ״מ כיון דבמקום דנמצא ל״ש שיירתא כ״א מיערקלב ל״מ תרי״ל דהא ליכא למיחש כ״א לאלו הקראקויר שהיו ביערקלאב לא לקראקויר שנאבדים והם במקומות אחרים כיון דלא שכיחי כאן ממקומות אחרים וזה פשוט · עתה אוסיף כי מלבד זה הנה זה מיושב ג״כ בדברינו שכתבנו לעיל דכאן ל״ש לומר שדרך זה מקרי שיימ״ל לגבי בני קראקא דהא כל בני קראקא שהיו ביערקלב הם חיים וקיימים לפנינו והאיש שנאבד מכמה שנים לא ידענו שהיה ביערקלב כלל וא״כ יערקלב מאי בעי לכאן אי חיישינן שבא עתה לכאן איכא למימר שבא מעלמא כמו מיערקלאב וא״כ ממ״נ אי שיירות מצויות כאן מכל מקומות שבעולם אין צורך למכ״ת להקשות מיערקלאב ואי אין שיירות מצויות לכאן משאר מקומות כ״א מיערקלאב א״כ לגבי זה האיש נמי לא מקרי שיימ״ל שהרי זה האיש לא היה ודאי ביערקלאב שנאמר לגבי׳ האי סברא דודאי לגבי קראקא ההולכים ליערקלאב וחוזרים לביתם הוי דרך זה שיירות מצויות לגבייהו · אבל האיש הוי כמו איש מעלמא שהרי הוא אינו דר ביערקלאב · אלא במקום אחר ואפשר לו לבא לביתו בלא יערקלאב ואפשר שאין דרכו על יערקלאב כלל וא״כ מה דרך זה גריעא לגבייהו והיה כת״ר צריך להודיע מה מלא דרך זה מן בעיניו · אם לא שתאמר שיערקלאב מקרי שיימ״ל לגבי כל עולם וא״כ שמא זה האיש ג״כ בא ליערקלאב ואם היה ביערקלאב מקרי דרך זה שיימ״ל לגבי׳ אע״ג דלא שכיח דאתי מעלמא לכאן מ״מ בני קראקא ההולכים ליערקלאב חוזרים לעולם בדרך זה וא״כ כיון דיערקלאב מקרי שיימ״ל א״כ שמא אתא ליערקלאב כך אפשר לפרש דברי מכ״ת אעפ״י שאינו מבואר כן בלשונו :

אבל גם זה לא ש״ש דמאן לימא לן דכה״ג מקרי שיימ״ל דל״מ שיימ״ל א״כ הם מצויות לבא מכל העולם למקום שנמצא הגט דחיישינן שמא גם ממקום אחר בא אחד לכאן אבל הכא דבמקום שנהרג אין שיימ״ל מכל העולם אלא שביערקלאב שיימ״ל מכל עולם לבא לשם ליריד מ״מ לא מקרי שיימ״ל לבא לכאן דשמא לא חפץ לבוא לביתו וכי בשביל דההולכים מקראקא ליערקלאב מכוין לשוב לביתם נאמר שגם מי שהלך זה ימים רבים מקראקא למקום אחר ועזב את אשתו ימים רבים מכוין לשוב לביתו משום דבהני דזמנין עסקי׳ מ״מ מצויות לא מקרי דלמה נאמר שבאו בני קראקא הנידחים במקומות אחרים לכאן שהכל שיירות מצויות דגמרא פירושו כיון דשיימ״ל ממקומות אחרים לכאן שמא גם זה בא בתוכם אבל הכא הרי ממקומות אחרים לא באים לכאן : ואפילו תאמר דהכיח ושנים שמי שהיה במקום אחר

אחר והלה לבא לקראקא הולך ליערסלאב בתוך שבאים מקראקא וא״כ שכיחי כאן גם קראקוויר שבמקומות אחרות בתוכם ואע״ג דעזב את ביתו ימים רבים ולא בא אפשר הכי שמא עתה ניחם ונאמר שזה מלוי הוא · מ״מ אפי׳ יהבינן לכלהו הכי סברא לא צדק מכ״ת שקורא לזה תרתי לריעותא דליכא אלא חדא ריעותא דע״כ לא אמרינן תרי״ל אלא כשהוחזקו שניהם בעיר לדעת מכ״ת בעיר שנכתב בה הגט והיא דעת קצת פוסקים ולשיטת הרא״ש באותה העיר שנמצא הגט וכמ״ש הכל לקמן גם שכיחי שיירתא דאז איכא תרתי חדא דחיישינן לאותה העיר גם חיישינן לעלמא ואפי׳ ככתב שם העיר בגט חיישינן לשני שיירי אבל הכא דליכא חששא לעלמא כ״א לאנשי קראקויר וליכא אלא הוחזקו שהוחזקו שנאבדו ב׳ או ג׳ מקראקא וליכא למיחש שמא אחד מהם היה ולא בעלה של זו אבל לעלמא ליכא למיחש דפשיטא להכא לא חיישי׳ לתרי קראקא פשיטא שלא העיד על קראקא אחרת ואין להאריך בזה :

ונהי דאם הוחזקו שהיו שני קראקוויר מן הנאבדים ביערסלאב אפשר כה״ג מקרי תרי״ל חדא שמא אחד מאלו שהיה ביערסלאב הוא דכיון דע״כ בעלה של זו הוא בא מיערסלאב לכאן א״כ שמא לא הוא לבדו בא שמא גם השני בא · ועוד איכא למיחש גם מעלמא בא א׳ ליערסלאב דלא ידעינן ביה ודמיא לסברת אלו הפוסקים שאכתוב לקמן דחיישינן נמי גם שמא יצ״ש השני מאנשי שיירי שלא הגט גם חיישינן לשיירי אחרת ויש בה יצ״ש וכל חדא מקרי ריעותא באפי נפשה כיון דע״כ מעיירי זה בא הגט חיישינן גם לאחר גם חיישינן לעלמא ואע״ג דלא דמי לגמרי להתם דהתם כל חדא מקרי ריעותא באפי נפשה דאפשר לאו בלא חבירו דאי״ל דאתא מהאי שיירי ואת״ל דידעינן דלא אתא מהאי שיירי שמא אתי משיירי אחרת אבל הכא ליכא למימר חדא בלא חברתה כיון דהכי ל״ש שיירתא א״כ כי אתא לא אתא אלא מיערסלאב לסברת מכ״ת שכתבתי לעיל · א״כ אי אפשר לומר את״ל לא אתא מיערסלאב שמא אתא מעלמא דז״א דאי לא אתא מיערסלאב פשיטא דמעלמא לא אתא כיון דאין שיי״ל לכאן מעלמא · מ״מ נסבול זה הדוחק ונאמר דאיכא לחדא בלא חברתה דנוכל לומר שאפי׳ ידעינן שהשני שהיה ביערסלאב חי עדיין מ״מ ניחוש שמא קראקאויר אחר בא מעלמא לשם ואותו בא לכאן · ואע״ג דהכל דרך יערסלאב בא מ״מ נחלק זה הודאי והספק להרי״ל אבל בנ״ד שלא היו שנים בודאי ביערסלאב אלא שהוחזקו כמה אנשים בעולם שהם קראקויר וחיישי׳ שמא א׳ מהם בא ליערסלאב כיון דשיי״ל לבא לכאן אין כאן אלא חדא ריעותא דמה לי שהוחזקו (חסר איזה תיבות) בעיר אחרת ושכיחי מהם ולא מעלמא דלא הוי אלא חדא ריעותא כמ״ש לעיל ה״נ אם הוחזק שנים ושכים (חסר איזה תיבות) ושכיחי מהם לכאן לא הוי ג״כ אלא חדא ריעותא ושריא לדעת הרא״ש בלי ספק דס״ל גבי מיתה בעינן תרי״ל ואע״ג דהב״י בתשובה ז״ל אסר כה״ג אם יבאו שנים מאנשי העיר מטעם הוחזקו הכא הוא לטעמי׳ דפסק דגם במיתה אסור בהוחזקו לחוד ולקמן א״ה נחלק עוד בין כדון דידי׳ לדידן :

וא״כ הוא לשיטת הרא״ש היה ראוי להפסיק הדבר בלי ספק כיון דליכא אלא חדא ריעותא אלא שמוכרח אני להשיב למכ״ת מה שהשיב על דברי שכתבתי דהוחזקו פירש לדעת הרא״ש בעיר שנמצא בה הגט :

כתבתי אני דרש״י פירש כל הוחזקו דגמרא באותה העיר וכתבתי אני דכוונת בעיר שנמצא בה הגט והיתה כוונתי לדעת הרא״ש כמו שהוכחתי אח״כ מתשובת הרא״ש והנה מכ״ת תמה על זה הפירוש ותבואו לעיקר הוכחתי מתשובת הרא״ש דהא דנקט דהרא״ש ז״ל ס״ל דאם לא כתב שם העיר בגט כשר מ״מ שהתלמוד איירי דנזכר שם העיר בגט כו׳ וזהו תימה גדולה על מכ״ת דנראה מדבריו דלא עיין בתשובתי כ״א קריאה דרך העברה בעלמא כי לולא קראה כראוי היה רואה עין בעין דלית נגר ובר נגר דיפרקינה לפרש שיטת התלמוד אליבא דהרא״ש כדברי מכ״ת דנזכר שם העיר בגט אלא מוכח היטב דאיירי דלא נזכר שום שם עיר בגט ואחרי אשר כי מכ״ת השיב עליה אשוב לפרש באר היטב וסקרה ד׳ שעיינתי בדברי פסקיו ומשם מוכח יותר דס״ל דוקא כפירושי :

הנה הרא״ש בתשובה כלל מ״ה סי׳ כ״א כתב דכשנכתב שם העיר בגט אפילו שיי״ל אין חוששין לשני עיירות שוין כן הביא מהרמא״י בסמ״ג סי׳ קל״ב וראיתי בתוס׳ שכתב כן בשם הרא״ש ולקמן א״ה אדקדק אם יפה דקדק מהרמא״י או לא מ״מ כך כתב בשמו הכא לפירושו צ״ל ע״כ דר״ז לא פליג ארבה כ״א בשלא הזכיר שם העיר בגט דהא הרא״ש פסק כר׳ זירא גבי גט ואי ס״ד דר״ז קאי אפילו אהזכיר שם העיר בגט אמאי שבקיה הרב בגט והא ר״ז אסר אפילו בשכיחי שיירתא לחוד אלא ש״מ דהרב ס״ל דאע״ג דרב הונא היה בתחלה לשני שירי מ״מ רבה פשט דלא חיישינן כלל לשיירות מלויות לחוד דלא הוי אלא חדא לריעותא אם לא הוחזקו שנים בעיר א׳ ור״ז פליג עליה דאפילו לא הוחזקו חיישינן בשיי״ל וס״ל להרא״ש דלא פליג ר״ז אלא בשלא נזכר שם העיר דאז חיישינן בשיי״ל לגט אחר א״כ כשנזכר והוחזקו שני עיירות שוים בשם יצ״ש אבל אם נזכר ולא הוחזקו שם מודה ר״ז דל״ח לשני עיירות שוין :

ודייק לה הרב ז״ל מדקאמר לר״ז דפליג בלא הוחזקו שני יצ״ש בעיר א׳ ואמאי קאמר בעיר אחד הל״ל דאפילו לא הוחזקו בשום מקום בעולם ולא ידעינן מיצ״ש ואפילו הכי חיישינן שמא בסוף העולם יש עיר ששמה כשם עיר זו ויש בה יצ״ש ועוד כי היכי דלרבה דבעינן תרי״ל הוא שיי״ל ואידך הוחזקו והוחזקו פירושו דידעינן בודאי ממש הא לא ידעינן בודאי לא הוי ריעותא אסריתא אע״ג דאפשר דאיכא אפ״ה ל״ה אלא א״כ באידך ריעותא דשיי״ל למה ניחוש אפילו לא ידעינן שיש עיר בעולם ששמה כשם עיר זו ואפילו יש מאן לימא לן דיש בה יצ״ש ונהי די״ל דבשיי״ל איכא למתלי ברובא דעלמא דשכיחי יצ״ש בעולם טפי מבעיר אחרת מ״מ אם נזכר שם העיר פשיטא דל״ש שיש עיר כזו ויהיה בה ג״כ יצ״ש אלא ש״מ לעולם לא מקרי שיי״ל ריעותא כלל לרבה אא״כ שיש עוד עיר בעולם ויש בה יצ״ש א״כ בשלא הוזכר שם העיר בגט דאז חיישינן לרובא דעלמא דשכיחי טובא יצ״ש בעולם כמ״ש וא״כ ר״ז דפליג בהדיא בשיי״ל איירי ג״כ בכה״ג דהא לא פליג אלא דלא בעינן תרי״ל אלא חדא אבל בהא לא פליג דהאי חדא יהיה ריעותא לדידי׳ מה דלא הוי לרבה דא״כ למה אמר תלמודא דפליג דלא בעי תרתי הא אפילו חדא דרבה לא בעי אלא ש״מ דחדא דרבה בעי וכיון דלרבה לא מקרי ריעותא אא״כ לא נזכר שם העיר א״כ נזכר והוחזקו שני עיירות שוין שיש בכ״א יצ״ש א״כ גם לר״ז בעי הכא כך צ״ל לדעת מהרמא״י בדעת הרא״ש ולקמן א״ה אכתוב בזה ·

והשתא אסי״ג שכ״ח ידי להוכיח כדברי דכיון דהרא״ש ס״ל דשהוזכר שם העיר בגט ל״ח בשיי״ל לעיר אחרת אפילו לר״ז א״כ ע״כ שכיחי שיירות דקיים בלא הוחזקו ע״כ מיירי בשלא נזכר שם העיר בגט א״כ באידך גוונא הכי״ל וא״כ כיון דמיירי ר״ז בכה״ג אמאי קאמרי הפוסקי׳ דלאחי ליכא חיים ר״ז אפילו בהוחזקו ולא שכיחי שיירות והוחזקו פירש בכולה שמעתין שהוחזקו שני יצ״ש בעיר א׳ וכמ״ש הרי״ף ז״ל בהדיא במלתא דר״ז וכן הרא״ש ושאר פוסקים ואי ס״ד דעיר א׳ פירושו בעיר שנכתב לא בעיר שנמצא הרי אין אותה העיר מעלה ולא מורדת כיון דמיירי שלא נזכר שם העיר א״כ איכא למיחש לעיר אחרת כמו לאותה העיר וא״כ למה לי הוחזקו בעיר א׳ אפילו בשני עיירות נמי ואל״ל באידך גוונא דידעינן שיש עיר אחרת כזו ויש בה יצ״ש א״כ כי היכי דחיישינן בהוחזקו בעיר א׳ שבא א׳ מהם אפילו לא שכיחי שיירות ואפילו נאמר דמיירי דעד השני הוא בסוף העולם מ״מ למה אמר בעיר א׳ אפילו בב׳ עיירות שוין כללא דנקטינן מכל שקלא וטריא שכתבנו דלדעת הרשב״א והה״מ סגי בהוחזקו ואין שיי״ל והיה אפשר לומר דסגי לדידהו אפילו הוחזקו בעיר שנמצא הגט אלא דלא ניחא לן למימר הכי ולהרבות מחלוקת עם הרא״ש דס״ל ג״כ דהוחזקו בעיר אחרת לחוד ל״ח ובאותה העיר חיישינן לכך כרחך דמיירי שלא נכתב הגט בעיר שנמצא דלא מבעיא להרב המגיד דמבואר בדבריו דהוחזקו פירושו בעיר אחרת שנכתב אלא אפילו הרשב״א דלא גלה דעתו בזה מ״מ הרי דבריו קאי על הראב״ד דמשום הוחזקו ולא שכ״ש לפכ״ש ולא הוחזקו וע״ז תמה הרשב״א למה חילק ר״ז בין שיי״ל לאין מלויות ולא חילק בין הוחזקו ללא הוחזקו משמע דלר״ז שניהם שוין דלשניהם ל״ח ע״כ וא״כ כיון דקאי אהראב״ד ולהראב״ד הוי הוחזקו בעיר שנכתב כמבואר בדבריו משמע גם לדידי׳ הוי הוחזקו הכא דהא על הוחזקו דהראב״ד פליג וא״כ לדידהו הוי בהוחזקו לפחות בעיר אחרת וא״כ בנ״ד פשיטא דשרי כיון דליכא אלא הוחזקו לחוד ואין שיי״ל כמ״ש ואכתוב עוד בעז״ה ולדעת הרא״ש דקיים בהוחזקו הרי כתב דהטעם משום דתלוי בעיר משמע דדוקא שהוחזק בעיר שנמצא הגט דהיינו שנכתב בה הגט ג״כ הא הוחזק בעיר אחרת שלא נכתב במקום שנמצא ל״ח ·

הרי שלדעת הפוסקים הוחזקו בעיר אחרת ל״ח וא״כ אם היינו אומרים דהכי לדידהו אפילו לא בעינן כלל שזה השליח הביא גט ונאבד מידו אלא שעומד עתה ולוה שנאבד מידו הכא פשיטא דשרי בנ״ד דידעינן ודאי שזה הלך בדרך זה ומאחר לא ידעינן אלא שאין הדעת נוטה שיתירו הפוסקים בכה״ג כיון דלא ידעינן שזה השליח הביא גט למה נתלה בזה יותר מבזה וכ״כ הריב״ש ז״ל סימן תק״ח דאפילו לרבה דבעי תרי״ל מ״מ בכה״ג מודה דחיישינן ומשמע שם אפילו ליכא ריעותא כלל חיישינן דלמה נתלה בזה יותר מבאחר :

ואפילו נאמר דהריב״ש דוקא גבי עדות אשה קאי אבל גבי גט שאני כיון שהשליח עומד ולוה הכא אינו חשוד לקלקלה וכמ״ש הרא״ש בשינויא דר׳ ירמיה א״כ זה הוי כודאי והאחר ספק מ״מ כדי שלא להרבות מחלוקת בין שאר הפוסקים דאסרי בהוחזקו לחוד אפילו נכתב בעיר אחרת כגון הראב״ד והרמב״ן נאמר שמודה הרא״ש בכה״ג ועוד דמדברי התוס׳ לא משמע הכי מדהקשו התוס׳ על רבה דל״ח בהוחזקו לחוד למה נתלה בזה יותר מבזה ומאי קושיא כיון דהשליח אינו חשוד דהא התוס׳ הם אביהם של סברא זו ואינהו כתבי לה בפירוקא דר״י והרא״ש לעולם אזיל בשיטתם ·

והשתא יתיישב קצת מה שיש לתמוה על הטור שכתב בסי׳ קל״ב דבהוחזקו בעיר שנכתב אפילו אין שיי״ל חיישינן וזה סותר דבריו דהוא אזיל לעולם בשיטת הרא״ש והרא״ש כתב הטעם מפני שהוא תלוי בעיר וא״כ הוחזקו בעיר אחרת דל״ח האי טעמא מנ״ל דאסר ר״ז ואע״ג דאפשר לפרש דעיר שנכתב דכתב הטור ר״ל וגם נמצא בה מ״מ ליתא לא משמע הכי כיון דמיירי בשליח המביא ולא הו״ל לסתום :

אבל השתא א״ש דמיירי דלא ידעינן שהביא כלל דכה״ג אפשר דאפילו רבה מודה דלמה נתלה בזה יותר מבזה וכמו שהקשו התוספות והרא״ש מיירי דידעינן ומ״מ קשה דלמה הטעים דבהוחזקו באותה העיר חיישינן אפילו ידעינן בודאי ואפשר דס״ל דכ״ש היא ודוחק ול״ע כל זה לשיטת המתירין · ולשיטת האוסרים ג״כ אין ראיה דאפשר הא בדלא ידעינן אבל ידעינן למה נרבה מחלוקת וכמ״ש והוכחתי קצת מלשונם וא״כ בנ״ד שרי לכ״ע כיון דידעינן שזה הלך בכאן אם מקרי ודאי וכמ״ש לקמן בפ״ה עוד ראיתי לבאר בקבלה דנ״ד ל״מ תרי״ל אלא הוחזקו לחוד ואין שיי״ל וא״כ אפילו את״ל דלשיטת האוסרים אסור אפילו אי ידעינן מ״מ לשיטת המתירין

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il

שמתירין מותר דאין כאן אלא הוחזקו לחוד ואת"ל דהרי לדעת הרא"ש דמתיר במיתה בחדא לריעותא עד דאיכא תרתי דהוחזקו ושייט"ל לא מקרי אא"כ הוחזקו שנים בעיר או בעיר שנמצא או בעיר שנכתב דאיכא למיחש לזה השני ועוד ריעותא אחריתא דשייט"ל מעלמא ואיכא למיחש גם לעלמא שמא יש עיר אחרת ששמה כשם עיר זו ויש בה יב"ש אבל אי ידעינן בודאי דליכא שום עיר אחרת בעולם אלא זו והוחזקו בה שני יב"ש ואע"ג דשיירות מצויות אינו אלא חדא ריעותא דל"ש אלא לשני מאותה העיר וא"כ בכה"ג ליכא תר"ל דליכא למימר דהוחזקו תרי קרא קוויר וחיישינן לשני ועוד דשייט"ל וחיישינן לאחריתא שהיכא מבני קראקא דהא לאחריתא משמע דליכא למיחש דהשיטא דהגוים המעידים שהיה מקראקא אין כוונתם על קראקא אחרת וא"כ ליכא אלא חדא ריעותא כיון דהשייט"ל חיישינן שמא בא אחד מאנשי קראקא שנאבדים הוא דומה להוחזקו ב' יב"ש בעיר דל"ה אלא לשני (דמה לי שהוחזקו בעיר או שהוחזקו בעולם) אלא דאיכא למימר דהתם אפילו לא שכיחי ניידי מחמת לשכא חיישינן להשני משא"כ הכא כיון דהנאבדי' אפשר דמפוזרין ומפורדים בהרבה עיירות ל"ה להו אא"כ שייט"ל ·

אבל לא נהירא דבכור בעיני דגם התם אי חיישינן להוחזקו לחוד ל"ה להשני אא"כ שייט"ל מהעיר שנכתב לכאן וגדולה מזאת אמרו בגמרא אפילו אי שייט"ל מעלמא לעיר זו אלא דלא שכיחי במקום שנמצא הגט אפילו באותה העיר כגון היכא דתרי כיתנא אע"ג דשייט"ל בכל העיר מ"מ כיון שאין מצויות כאן ל"ה ואפילו לר"ז דחייש בשייט"ל לחוד כה"ג ל"ה כדאמרינן התם דר"ז לא דייק ממתניתא דכל מעשה ב"ד דמיירי דאשתכח אבראי ופירש"י במקום שאין השייט"ל ופשיטא הוא שם בגמרא דמשמע וכ"כ הרמב"ן בספר המלחמות וברור הוא דהכי יותר דפריש אי מהעיר לאי דוכתא מהיכא דכיתום שמא בא מעיר אחרת לכאן אלא ש"מ דלעולם ל"ה אא"כ שכיחי לכאן וא"כ אפילו את"ל דחיישינן בהוחזקו לחוד ל"ה אא"כ שכיחי מהתם להכא וקברא זו הוא ג"כ ראיה גדולה וחזקה דלריך לפרש דהני פוסקים דחיישי לר"ז בהוחזקו לחוד מיירי בדלא ידעינן שזה השליח אבד גט כלל דאל"ה קושיא לדברי רש"י שפירש גבי היכי דתרי כיתנא דמאי כמתניתא דקאמר דאע"ג דהוחזקו שנים בעיר שנכתב ואפ"ה אכשרים דבמקום שנמצא לא הוי שייט"ל ע"כ :

ותימא גדולה דמ"מ מאי כמתניתי' והא פשיטא דגם דר"ז מודה בהא כיון דבהאי דוכתא לא שכיחי שיירות איך ס"ד למיחש ליב"ש השני שמעיר שנכתב שאבד בכאן והא לא שכיחי איכשי הכי דהא ל"ה אפילו אי שכיחי בכל העיר אע"ג דבאין לעיר מכל העולם ולמה נחוש לזה ·

אלא ש"מ דלהיפך זו נ"ל דריעותא דהוחזקו לא הוי מטעם דחיישינן שמא גם השליח שלא דא"כ היה התלמוד צריך להזכיר דבעינן גבי הוחזקו שייט"ל מאותה עיר לפה ועוד דדוחק גדול בעיני לומר דחיישינן בהוחזקו לחוד אפילו אי שכיחי מן אותו העיר לעיר דהכא מ"מ אכן בעינן שכיחי בהאי דוכתא שנמצא וא"כ היינו לריכים לומר דשכיחי מחמת לשכא והנאים מהם שכיחי בהאי דוכתא שעוברים בזה המקום ולא אשתמיט חד מהפוסקים לפרש בהדיא כן אלא ש"מ דריעותא דהוחזקו הוא מטעם כיון דבעיר שנכתב הוחזק עוד אי שמא הוא שלו ולמה נתלה בזה יותר מבזה אבל אי ידעינן שאחד שלו ודאי ל"ה שמא שלו גם השני אא"כ שייט"ל במקום שנמצא אפילו לר"ז ואפשר דאפילו אם שיירא מצויה מאותה העיר לכאן במקום שנמצא ל"ה כלל לאידך דהשתא רחוקה הוא לומר דנתכוונו שניהם לד"א וזה אי לשניהם ולבסוף קנאה ביחד לגרש נשותיהן באותו פרק ובאותו מקום ואחרי מלאת שבאו שניהם השולחים עתה בשיירא למקום זה ושניהם היו נשותיהם במקום אחד שהוליכו לגרש ע"י שליח להרפתקי כהכי אפשר דלא חיישינן :

אבל בשייט"ל כיון שהעיר הנזכרת בגט הוא לפנינו תלינן בה יותר מבעיר אחרת אשר שמה כעלה ממנו אא"כ שייט"ל במקום שנמצא דלאו חיישינן שמא משם בא כיון דשייט"ל ולא אפילו ידעינן בודאי שזה השליח הביא גט ונאבד ממנו מ"מ כיון דשייט"ל חיישינן שמא שלא ע"י אחד גט ממקום אחר דרובא דעלמא שאני דחיישינן הפי דלמא אתרמי עוד אי שהלה משם משא"כ עיר אי אפילו הוחזקו ל"ה כולי האי וכבר כתבתי דמדברי הרמב"ן משמע דאפילו בשייט"ל ל"ה שמא עוד אי שלה אלא חיישינן שמא ממקום אחר נתלה גם זה לבד ולא מזה המקום כלל כמבואר בלשונו שכתב לא מצויר זה כרי אבל אם אין שייט"ל במקום שנמצא (ליכא למיחש לשני שתלהו כיון דאין מצויות ממקום שנמצא) אפילו אי מצויות בעיר (אלא דאיכי למיחש שמא גם זה לבד נתלה ממקום אחר לא מעיר זו לזה נ"כ ל"ה אלא) תלינן יותר בעיר זו כיון דמוחזקת לפנינו והלא זה עומד ולוה שהוא אבדו וכמ"ש ולדברי הרמב"ן והרא"ש אליבא דהרי"ף אפילו אם ידעינן שעבר אדם שם ל"ה כיון דלא עברה שיירא הוי כאין שייט"ל אא"כ הוחזקו · ולמאי פירוש הרמב"ן והרא"ש הייתי מפרש דהרי"ף ס"ל דהוחזקו הוא בעיר שנמצא דאז חיישינן שאותו המלוי בעיר עבר שם דזה שכיח הוא וכן כלהו השבין הרא"ש דבריו שהביאו בלשון זה אבל אם עבר אדם שם והוחזקו ב' יב"ש בעיר כו' משמע בזו העיר שנמצא בה :

ועוד מוכח מדבריו דהבין כן דעת הרי"ף שע"ז מה שכתב הרי"ף דהלכתא דלא מסדרינן גט לזמן מכוח במקום שהשייט"ל אלא או כר' ירמיה כי כתב הרא"ש בתוך דבריו וכ"ש אם הוחזקו אעפ"י שהשייט"ל משמע שהוא כ"ש מטעם שכתב לעיל דהוחזקו הוי כ"ש דתלינן יותר בעלמא בעיר · אבל הרמב"ן והרא"ש פירשו דברי הרב אלפס וכתבו בפירוש שהוחזקו פירושו בעיר שנכתב שהוא ע"כ הכא נ"ל דבריעותא דהוחזקו הוי מטעם דלא ידעינן · ואין להקשות א"כ למה כתב רב אלפס שאם עבר אדם שם והוחזקו חיישינן מאי איריא עבר אפילו ידעינן שלא עבר ניחוש כיון דלא ידעינן מי אבד י"ל שהכי פירש רש"י שעמד אדם שם וראה בשלא עבר אדם שם משעה שעבר שליח זה כו' הרי מיירי שמעתא דידעינן שהשליח זה עבר כאן ואחר לא עבר א"כ אפילו לא ידעינן מקמאה זה אבד אבל אם עבר או אפילו לא ידעינן שלא עבר חיישינן שמא עבר וכמ"ש הטור בהדיא דאם אין יודעים שעבר הוי כאלו דאיכו שעבר :

אך דברי הטור לכאורה תמוה ז"ל כתב דאם שייט"ל או שאין שייט"ל והוחזקו ב' יב"ש בעיר שנכתב כו' ולא ידעינן אם עבר אדם שם חיישינן אבל אם ראה שלא עבר אדם שם לא חיישינן וכל דבריו מיירי במלאו שליח עצמו כמבואר בדבריו אלא דשליח עצמו מספקא לי' שמא גם אחר אבד וכיון דראה שלא עבר שם אדם מטעם שאבד ליכא עוד חששא וא"כ כי אינו יודע אם עבר אדם שם למה נחוש שהלה גם האחר משם כיון דאין השייט"ל והוא עצמו מלאו ויודע שנאבד ממנו ואפילו שכיחי בעיר מ"מ במקום שמלאו לא שכיחי איכשי א"כ למה יחוש וכמו שהקשיתי לעיל וזה סותר לגמרי דברי הרא"ש דלא חייש אלא לזה המלוי בעיר ולא לעיר אחרת דהשתא אין לתרץ בדלא ידעינן כיון דהוא עצמו מלאו ול"ע :

ומ"מ אף לדברי הטור בכ"ד הרי כיון דליכא תר"ל ל"ה גבי מיתה כ"א בגט כמבואר בדבריו ועתה אין אני צריך לסתור כל פרטי דברי מכ"ת כי בכלל דברי נסתרו דבריו והאריך לדעת שמה שתפס מכ"ת לפשוט דהוחזקו בעיר אחרת ולא שכ"ה חיישינן הכא תלוי באשלי רברבי ונחלק בזה כמה גדולי הפוסקים כמ"ש ומשם ראיה לדברי ושאר דברים שכתבנו לעיל להוכיח שאין זה מקרי שייט"ל אין לורך לכפול ואגב אורחי' אדקדק על הרב מוהרמ"ש ז"ל אשר העיד בשם הרא"ש דל"ה לשני עיירות שוין אם נזכר שם העיר בגט אפילו שכיחי שיירות והנה הנה שבתשובתי הראשונה הסכמתי לדבריו ובניתי יסוד על זה כי לא דקדקתי אחר דבריו והיה בעיני לפשוט :

אבל עתה אוסיף להפליא עליו דכלע"ד דאין ראי' מתשובת הרא"ש כלל וז"ל הרא"ש בתשובה כלל מ"ה סי' י"א שהשיב על מה ששאלוהו בגט שלא נכתב שם הנהר והשיב דאפילו לא נכתב שם העיר כשר ודאי בגט שנפל ונמצא דחיישינן שמא מאחר נפל אותו כשר ע"ש העיר דל"ה לב' עיירו' שמותיהן שוות כיון שלא הוחזקו ול"ש שיירות עכ"ל שהאריך לענייננו וא"כ יש לתמוה על הרב שהרי כתב הרא"ש דל"ה לב' עיירות שוות כיון דל"ש שיירות הא אי שכיחי שיירות חיישינן ואפשר שהרב היה מפרש דלאו או קאמר כיון שלא הוחזקו אע"ג דשכיחי או שכ"ה אע"ג דהוחזקו דבעי כן דוקא תר"ל בנזכר שם העיר בגט והא דחייש ר"ז בחדא לריעותא זהו בלא נזכר שם העיר :

אבל קשה מנ"ל להרב לפרש כן וכ"ת דע"כ צ"ל כן דאי ס"ד דלאו או קאמר דהוי תרתי למעליותא א"כ מאי איריא דל"ה לב' עיירות אפילו אי איכא בודאי ב' עיירות כיון דלא הוחזקו ב' יב"ש בעיר שנכתב גם לא שכ"ה למאי ניחוש דז"א דהרא"ש מיירי דלא ידעינן שבא שליח ודאי מעיר זו ונאבד מידו וא"כ אי איכא ב' עיירות מאן לימא לן דמעיר זו בא דלמא מאחרת כמ"ש בשם הרמב"ן ולכן כתב דל"ה לב' עיירות כיון דלא שכ"ה לא תלינן באחרת הרחוקה ואינו לפנינו דכיון דלא ידעינן בודאי היא עוד עיר הוי חששא רחוקה לתלות באחרת הלא שמא אין עוד עיר אחרת את"ל יש כיון דלא שכ"ה למה נתלה ברחוק :

ועי"ל כן דאפילו אם או או קאמר מ"מ היכא אמר דל"ה לב' עיירות כיון דלא שכ"ה אפילו איכא ודאי ב' עיירות למה ניחוש כיון דל"ש למה נחוש לאחרת אי ידעינן בודאי שזה הביא אלא ש"מ דמיירי בלא ידעינן וא"כ אי איכא ודאי ב' עיירות אע"ג דלשכ"ה חיישינן שמא אחרת וזה בא לכאן אבל מספק ל"ה ובהכי איירי כלהו שמעתתא דפלוגתא דרבה ור"ז דלא ידעינן דאיכא ב' עיירות בודאי

ונ"ל דהאי כיון דלא הוחזקו דכתב הרא"ש פירושו דלא הוחזקו ב"ע שמותיהן שוות דאל"כ לפרש לא הוחזקו ב' יב"ש למה ענין חששא דבי עיירות להוחזקו יב"ש דאפילו אם הוחזקו ב' יב"ש בעיר אחד מ"מ חששות דב"ע ליכא ואין להאריך בזה :

ועוד דבפסקיו מבואר דר"ז בלישנא בתרא פליג וס"ל דבשייט"ל לחוד לא יחזיר דחיישינן לשני שוירי אלמא דחייש בשכיחי שיירות לב' עיירות וא"כ דברי הרב צריכין עיון :

לבד כאשר זה מלאתי בתשובת הרא"ש גבי מכליף בן מלל שכתב די"ם לחפש לא היתר דכיון שידוע שאין בעולם של זו מכליף בן מליל ואין מכב"ע אחר בעיר הריה מהאי נימא דלאשתכח בב"ד דרי"ם ומסיק שהם דלאע"ג דשכ"ה כיון שלא הוחזקו שני יב"ש לא חיישינן שמא יש עוד שוירי ויש בה יב"ש ה"ה כיון שלא הוחזקו שני מכליף בן מלול אע"ג דשכ"ה ל"ה ע"כ וא"כ קשיא מכדי רבה הוא דבעי תר"ל אבל לר"ז אפילו בחדא ריעותא שני והרב פסק כרי זירא בפסקיו אלא ש"מ דס"ל דלא פליג ר"ז כ"ה בשלא הזכיר שם העיר בגט אבל לשני שוירי ל"ה וא"כ היה ראיה מתשובת הרא"ש לדברי הרב ואין להקשות דמנ"ל להרא"ש לאוקי כלון דידיי' לשני שוירי השני בכלון דידיי' לא הוזכר שם עירו דכיתום שמא יש עוד עיר כזה והוא לי' כלא נזכר שם העיר בגט ולא ידענו מאין בא י"ל דלמאי דפירשנו בתשובתינו א"ש דידעינן שהלך מכליף מעירו לפאס והעידו עדים שנשבה מכליף א' סמוך לפאס ולא ידעו מי הוא או שהיה מכליף בעלה מפס וידענו שילא מפס אלא היה לשום שמא גם אחר בא לפאס וילא מפס והוא שנמצא מפס ·

וע"ע

www.daat.ac.il * דעת - אתר לימודי יהדות ורוח

ומ"מ נראה דאין ראיה ממה די"ל אי משתי דרכים או שהרג ספק בתשובותיו כרבה דלא כמ"ש בפסקיו דהא גם לפירוש הרב ז"ל שהוסר מ"ש בפסקיו כמ"ש לעיל או שמא דגבי מיתה הלכה כרבה אע"ג דגבי גט לא קי"ל הכי ומצ"א מגט לדעת רבה למיתה דקי"ל כוותי':

עוד הטיב מכ"ת על מה שכתבתי דעובדא דיצחק ר"ג דאסרו הפוסקים בהוחזקו מיירי ג"כ דלא ידעינן שבעלה של זו הלך ודאי לאספמיא אבל אי ידעינן שבעלה של זו הלך ודאי ומאחר לא ידעינן אין ספק מוציא מידי ודאי והוכחתי דאלת"ה מאי מקשי התוספות ומוכחי דעובדא דיצחק ר"ג לא מיירי בהוחזקו תרי יצחק דבהוחזקו מודה רבא כדאמרינן לקמן גבי ענין ב"ש נהרדעי דלמה שאני לקמן דמצא גט מענין ב"ש ולא ידעינן כו' משא"כ הכא מיירי דידעינן כו' ועי"ז תמה מכ"ת ב' תמיהות א' דהאי עובדא לאו דהכי הוי דעלמא דפסיקא קאמר תלמודא דהוי קאזיל מקורטבא כו' שהיו עדים יודעים שזה שילא מקורטבא בא לאספמיא וא"כ אי אפשר לומר דמיירי דידעינן שבעלה של זו הלך לשם אלא לא ידעינן אם הגיע לשם או ערק ואזל לעלמא והשני בא רז"א שהרי עדים מעידים שזהו שילא הוא שבא ושכב שם ע"כ דבריך והוא הדבר שדברתי שמכ"ת לפי דרכו לא שם לבו לעיין בתשובתי כלל ולהשיב על הוכחתי שהוכחתי בהוכחות גדולות וברורות דמאי דכתבו התוס' ופלפלו אי אביי ורבא מיירי בהוחזקו ע"כ כוונתם בהוחזקו שני יצחק בקורטבא וידעינן באחד שהלך ודאי לשם והשני לא ידעינן אי גם הוא הלך לשם או למקום אחר דאי לאו הכי אלא דלא ידעינן כלל הי מינייהו הלך מאי חוששין לתרי יצחק דקאמר מה לי הכא לתרי יצחק דמתני' אי פירושו שמא היו בקורטבא תרי יצחק מאי חוששין הכי ודאי יש ואי תרי יצחק דקאמר פירושו שמא שני יצחק הלכו למה לי תרי יצחק אפילו אי ודאי לא הלך אלא חד יצחק הא לא ידעינן איזה מהן ועוד היכא ק"ד דבא לא יחוש לזה והלא אפילו תינוק בן יומו לא יטעה בזה דלמה נתלה בבעלה של זו יותר מבאחר כיון ששניהם אינם עתה מאי שנא דבעלה של זו שומק מפי כו' אלא ש"מ דהתוס' קשיא להו דלמא מיירי בהוחזקו וידעינן בבעלה של זו שודאי הלך אלא דחיישינן שמא גם השני הלך והיינו חיישינן לתרי דקאמר דחיישינן שמא תרי יצחק הלכו וא"כ הקשה קושיתך איך אפשר שהלך גם השני א"כ ע"כ הראשון לא הגיע לשם אלא אזל לעלמא דהא שהרי עדים העידו שילא ובא עמהם לשם אלא ש"מ דקושיא מעיקרא ליתא דהכי דידעינן בודאי שזה הלך ואחרים עמו שמא גם השני הלך ועדיו עמו והראשון לא הגיע עם עדיו והב' הגיע עם עדיו שהרי לא ידעינן מי הם העדים המעידים באספמיא א"כ הגיעו שניהם לשם ועל הא' העידו שמת שם והב' לא ידעו ממנו בני אספמיא אם הוא שם או לאו אם יש אחר כלל ואפי' את"ל שהיה אפשר לחקור ולדרוש באספמיא אם בא עוד א' לשם עם אחרים מ"מ שמא הלך א' לבדו לשם והשני בא עם אחרים ואינו ידוע איזה מהם וחששות כאלו למאות · ועוד דלקמן אוכיח בע"ה דמדברי הב"י דכתב בספרו דמהרי"ק וכ"י פליגי אהרא"ש כלל כ"א דלא בעינן שם עירו משום מוכח דהרא"ש לא מפרש שמעתתי' כלל שבני אספמיא ידעו שילא מקורטבא א"כ אין קושיא כלל דהרא"ש לעולם בשיטת התוספות · ועל פי אשר כתבתי דהתוספות מיירי דידעינן בבעלה של זו שהלך נתיישבו עוד קושיות שהקשיתי בתשובתי ומכ"ת כתב כי הוא מקום לאל גומר כי בהצעתו יתיישב הכל ואל אלקים יודע כי ישבתי גם עיינתי בדבריו ולא מצאתי ישוב אפי' לאחד מינייהו :

הן אמת כי עתה אני אומר כי אולי כוונת התוספות מה שפלפלו או הוחזקו תרי יצחק ר"ג פירושו במדינה זו או בעולם ולא בקורטבא והיינו דחוששין לתרי יצחק כ"ל שמא בא יצחק השני שבמדינה ג"כ לקורטבא והוא הלך לאספמיא ולכן כתבו התוס' דשכיחי שיירות דאי לא שכיחי לא שבא השני לכאן ובזה נתיישבו כל קושיותי ולעולם מיירי בלא ידעינן ·

אלא שמצאתי בדברי רש"י ז"ל שכתב ג"כ כפירוש התוס' דמיירי בלא הוחזקו וכתב דלא הוחזקו תרי יצחק בעיר א' וע"כ פירושו בקורטבא דבעלמא למה לי עיר א' ופשיטא דגם כוונת התוס' הכי דאל"ה ה"ל לפרי' ועוד מדמייתי התוס' ראיה מענין ב"ש והתם תרי ענן ב"ש היו דרים בעיר א' דהא בגט היה כתוב אנא ענן ב"ש נהרדעא משמע שהיו מנהרדעי והשני מבואר בהדיא דהוה בנהרדעא א"כ הוחזקו דכאן כמו פירושו בעיר א' בקורטבא ועוד שהרב והרא"ש דאסרו בהוחזקו ולא הזכירו שיירות ע"כ בעיר אחד מיירי דלעלמא ליכא למיחש כיון שאין שיירות א"כ פשיטא דדוחק לפרש דהתוס' מיירי בהוחזקו אחרת שלא דברו בה הפוסקים:

ומ"ש מכ"ת עוד דהבאתי ראיה לסתור לאדרבה מדלא מוקי התוס' הכי ש"מ דקי"ל דכה"ג דהוחזקו תרי יצחק בקורטבא אפי' רבה מודה דחיישינן דאין זה חזקה מעליותא כו' :

הנה השם יודע כי לא ידעתי להשיב למכ"ת כי לא יכולתי לירד לסוף דעתו כי קושייתי הוא מנ"ל לתוס' לקשות דלמא יש חילוק בין הני שנושאים שאלו דאין לפרש דקי"ל לפשוט דאין לחלק דהא לדבריך מיירי שהתוספות דלא ידעינן הי יצחק אזל אפ"ה מספקא להו להתוס' דלמא רבא נ"מ אפי' בהוחזקו אע"ג דלא ידעינן הי מינייהו אזל ולמה נתלה בזה יותר מבזה עד שהוצרכו התוס' להביא ראיה מענין ב"ש אלמא לא קי"ל לתוס' לפשוט אפי' בדלא ידעינן ואי לאו הראיה הוי מוקמינן לדרבא אפי' בהוחזקו ולא ידעינן וא"כ איך יחזיקו לפשוט בלא ראיה דחיישינן אפי' בידעינן כיון דליכא ראיה מענין ב"ש · וא"ת כיון שמצאו התוס' ראיה דמודה רבא בהוחזקו ולא ידעינן קי"ל לתוספות מסברא בלא ראיה דאין חלוק בין ידעינן ללא ידעינן · וי"ל דהא התוס' מחלקי בהאי סברא גבי גט בב"ש ופרק כל הגט שהקשו על רבה איך השיב הגט ומי ידעינן מי אבד ותירצו בידעינן שזה אבד גט אלמא אע"ג דהתם סברא מפי שאין לחלוק דהתם אפי' אי לא ידעינן סברא הוא דשל זה היה כיון דהשליח עומד ולוה לפנינו כ"ש הכא דאין לתלות בזה יותר מבזה ופשיטא די"ש חלוק גדול ביניהם ומנ"ל לתוספות להקשות והצעת דברי בתשובתי הכי הוא שאני אומר דדברי הפוסקים דכתבו בעובדא דיצחק ר"ג דבהוחזקו לחוד חיישינן צ"ל דמיירי בדלא ידעינן דאי בידעינן אפילו אביי מודה דל"מ ותדע דאביי מודה דאי לאו הכי מנ"ל להתוס' להקשות דלמא מיירי בידעינן אלא ש"מ דקי"ל לתוס' דכה"ג מודה אביי אלמא אפילו אביי מודה בכה"ג והוכחתי עוד דל"ל כן דאל"כ מנ"ל לתוספות דלמא הכא מיירי בהוחזקו ולא שכ"ם אלא ש"מ דהתוס' ס"ל דהכא מיירי בידעינן דבלא ידעינן כו' וא"כ ע"כ מיירי בשכ"ם דבלא שכ"ם מודה אביי הרי מוכח כמ"ש וא"כ כ"ל דגם שאר פוסקי' ס"ל הכי והארכתי קצת עתה כדי לפרש דברי יען כי מכ"ת השיב עליהם :

ומה שיטה סברת מכ"ת בעיניו על שחזר והביא ראיה מהתוספות דמחשבין באותה העיר אם לא יצא אלא הוא כו' כבר כתבתי עליה מה שיש בו די גם הראיה השני מהתוס' פ' כל הגט דבלא ידעינן שאבד לא מהדרינן לא הבנתי ראיה זו מתחלה וגם לבסוף הא גם אני כל בניני בנוים על זה דבלא ידעינן חיישינן ובדון דידן ידעינן וכת"ר הוסיף סברא מלבו דבלא ידעינן שאבד אע"ג דהוחזק בעירו שכתב גט לאשתו ואידך לא ידעינן כו' ולא ידעתי מנ"ל למכ"ת סברא זו ואין לה זכר בכולי שמעתתא ומי ידעינן כלל מה שנעשה במקום הגט דלהם היה אפשר לידע הייגו יכולים לעמוד על הדבר אם שלא האחר כלל ע"פ עדים החתומים ואין להאריך בזה ואפילו את"ל דהכי הוא מ"מ גט שאני דעבידי אינשי דמגרשין בצנעה כדאית' פ"ב דכתובות ושמא גם השני גירש בצנעא אבל לחוש שזה הלך לאספמיא וחזר בדרך ואזל לעלמא והשני אחרי שהלך ג"כ והגיע שם כולי האי לא דלכמלך ל"מ ואפילו לפי מה שכתבתי לעיל דחיישינן ששניהם הלכו לשם מ"מ אי הלכו שניהם ועדיהם עמהם קלא אית לה אך לדרך שאחרון שכתבתי דשמא א' מהן הלך לבדו אפשר לומר דלא נמלך אלא היה בא לשם ולא נודע כמו גבי גט ומ"מ לא דמי לגט כמו שאכתוב בקרוב ואל"ל בכ"ד דומה לידעינן דאבד הגט דכמו דהתם דידעינן שזה אבד הגט בכאן ה"נ זה היה בכאן ונאבד כאן בודאי והאחר לא ידעינן אם נאבד כלל או אי איתנהו · עוד כתבת והבאת ראיה מענין ב"ש דלאע"ג דגט דידיה הוחזק וענן ב"ש אחרינא לא הוחזק לא ידעתי מנ"ל למכ"ת דברי נביאות אלו דלא משמע כלל שידעו הי ענן ב"ש כתב גט דלעולם אחרי גיטי' ל"מ לומר שגם השני נמלך בעת ההיא אלא דמספקינן בהאי גיטא גופא מי כתבו זה או אחר דומיא דראיה דמייתי מהכי שאני דגבאי בר חבי דחיישינן שמא שטר זה עצמו דאחר הוא שנפל ממנו או אפקיד גביה או מסר לו בלא כתיבה ועוד אפי' את"ל דגבי גט חיישינן לאחרי גיטי שמא גם השני שלח הכא כבר כתבו התוס' בשם ר"ת ד"ה הכא חיישינן שנתכוון להקלת אשת חבירו ולכן אזל בגמלא פרחא וא"כ נוכל לומר בכולהו שמעתתא דב"ש ופ' כל הגט אפי' אי יהבינן לסברתך דהוחזקו מיירי במקום שנכתב הגט וידעינן בזה שכתב הגט אפ"ה שמא גם השני כתב גט ושלחו לכאן להקלת אשת חבירו · ומה שכתב מכ"ת דבהאי מלתא אין חלוק בין שיירות לאין מצויות אעפ"י שיש להשיב על זה מ"מ האמת כן גם לפי שיטתי ואין זה סותר דברי דכולה שמעתתיה מיירי דלא ידעינן גט זה מי כתבו ולא אסור בהוחזק לחוד אפי' לא שכיחי שיירות כמו שהארכתי לעיל ומ"מ מה שכתב דגבי אנדרינאלי לא חייש אביי בבדיקת נהרדעי אפי' בשיירות הנה לא ראה מכ"ת ספר מלחמות להרמב"ן שכתב שאביי סבר דכולא הגט במקום שאין שיירות ולפיכך לא חשש לשני נהרדעי כללו של דבר לא מצאנו אחד מן הפוסקים שאוסר בפירש בהוחזקו שנים בעיר אחת והלך א' מהם למקום אחר וידעינן בודאי שהלך לשם ואפי' לא הלך ודאי אלא יצא ללכת לשם והשני מסופקים בו וכן הגט אם הוחזקו במקום הכתיבה ובא אחד ודאי לכאן וידעינן שאבד גט ונמצא גט א' כיון דזה ודאי אמרינן זה נמצא וזה היה אם לא שהוחזקו שנים במקום האבידה ואין לנו להחמיר מדעתינו לעגן בנות ישראל :

הן אמת שיש לדקדק בדברי הטור שהביא בסי' י"ז דכתבו הפוסקים בההוא דיצחק ר"ג דיי"א דבעינן תרתי לעיגונא לא הוחזקו ולא שכ"ם אבל בחדא לעיגונא חיישינן והרא"ש פליג דבעינן תרי"ל אבל בחדא ל"מ וכן הי' דעת הרי"ף לדעתו ופשיטא הי' מאי דלא חייש הרא"ש בהוחזקו ע"כ מיירי דידעינן שיצחק בעל של זו שהלך ודאי לקורטובי והשני לא ידעינן דאי לא ידעינן משניהם הלכו או בידעינן ששניהם הלכו לשם איך אפשר לומר דל"מ דלמה נתלה בבעלה של זו יותר מבאחר כיון שיש כאן עוד יצחק אחד וכמ"ש אלא ע"כ בידעינן וא"כ הי"א דפליגי פליגי אפי' בכה"ג אבל לא ידעתי מנ"ל לטור להרבות מחלוקת בין הפוסקים דאע"ג דהראב"ד והרמב"ן כתבו על דברי הרמב"ם והוא שלא הוחזקו מ"מ אין זכר בדברי הרמב"ם שבני קורטבא ידעו כלל שיצא יצחק מאתם וא"כ דלמא מיירי בלא ידעינן והלכך אם הוחזקו תרי יצחק מי ידעינן הי מינייהו ואפי' ישבינן לדברי מכ"ת דהוה קאזלי מקורטבא לאספמיא משמע שהיה ידוע דקאזל מ"מ בדברי הרמב"ם אין זכר מזה שלא כתב אלא שהלכו למקום אחד יצחק בן מיכאל מת ולא כתב כלל שבני אותו המקום ידעו שיצא מאתם וכ"ת דהרמב"ם קאי דלא הוחזקו והתם אין צורך לידע כלל אלא דכיון דבני אספמיא מעידים שיצא מקורטבא ובא אליהם אמרי' כאן נמצא כו' א"כ זכינו לדין שלנו כיון דהראב"ד וה"ה קאי אמלתי' דהרמב"ם והרמב"ם מיירי באין יודעין מנ"ל דגם ביודעים ס"ל הכי דלמא ביודעים מודו דלא תלינן באחר ואע"ג דהב"י ז"ל בתשובה א' שכתב לקמן כתב לפי דברי הרמב"ם ביודעים בני המקום שלו שיצא · הנה בלתי ספק בפסקיו חזר בו שלא הזכיר כלל דבעינן למידע ופשיטא דלא הוי פסיק לאודעי כיון דס"ל בתשובה דאפילו בלא הוחזקו בעינן ידעו דוקא דהא עובדא דיצחק ר"ג הוי בלא הוחזקו ואפ"ה

דעת - אתר לימודי יהדות ורוח * www.daat.ac.il